

SESJA NAUKOWA UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO WE WRZESNI

W 60-lecie rocznicy strajku dzieci wrzesińskich społeczeństwo miasta Wrześni i powiatu wrzesińskiego obchodziło dla uświetnienia obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego „Dni Wrześni”. W ich ramach Uniwersytet Poznański zorganizował w tym mieście w dniu 5. IX, sesję naukową poświęconą naukowej analizie wydarzeń z r. 1901 i lat następnych.

W czasie sesji wygłoszono cztery referaty naukowe. Prof. dr Witold Jakóbczyk omówił sytuację ogólnopolityczną, gospodarczą i kulturalną w Poznańskim na przełomie XIX i XX wieku wykazując, że w owym okresie intensywnej germanizacji cały wysiłek organizacyjny, cała działalność zamieszkałych tu Polaków nastawione były przede wszystkim na obronę narodowości polskiej.

Doc. dr Józef Kwiatek wygłosił referat pt. „Pruski system szkolny”. Referent skupił uwagę zebranych na dwóch głównie zagadnieniach, omawiając klasowy charakter pruskiego systemu oświatowego na przełomie XIX i XX wieku oraz rolę szkoły na terenie W. Ks. Poznańskiego jako instrumentu realizującego imperalistyczną politykę państwa pruskiego, zmierzającego do eksterminacji narodowościowej Polaków. Mówca wykazał, że w pruskiej praktyce wychowawczej końca XIX wieku panował schematyzm i werbalizm, bazujący na treściach religijno-metafizycznych i że szkoła pruska daleka była od tego, by wyciągnąć wnioski z osiągnięć współczesnej nauki wykazujące, że człowiek jest jednostką biopsychiczną i podlega przyrodniczemu prawom rozwoju, by wykorzystywać zdobycze psychologii ogólnej, eksperymentalnej i rozwojowej, by liczyć się z osiągnięciami socjologii. Na naszych ziemiach szkoła pruska za główny cel stawiała sobie „wychowanie państwowe”, polegające na brutalnym wynaradawianiu dzieci. Ilustrują to wyraźnie siatki godzin nauczania w szkołach ludowych, w których ponad 1/3 tygodniowego wymiaru godzin nauczania przeznaczano na naukę języka niemieckiego, uprzywilejowywano naukę religii, ograniczano, a w końcu w ogóle zlikwidowano naukę języka polskiego.

Jako „specjalność” naszych terenów trzeba wymienić — powiedział referent — szkoły półdniowe, szkoły letnie i szkoły dla pastuchów obok „normalnych” jednoklasowych szkół z 4 oddziałami. Jest rzeczą zrozumiałą, że w szkołach o skróconych siatkach godzin, bardzo często przepełnionych, trudno było w ogóle marzyć o osiągnięciu jakiegos poziomu w nauce, zwłaszcza gdy się zważy poziom wykształcenia kandydatów do zawodu nauczycielskiego, przygotowywanych w skróconych seminarjach nauczycielskich.

Klasowy charakter pruskiej szkoły wyrażał się między innymi w przeciwieństwie szkoły ludowej, przeznaczonej dla mas pracujących, i szkoły średniej, przeznaczonej dla elity. Również przeciwieństwem średniej szkoły ogólnokształcącej była szkoła zawodowa, w której chodziło przede wszystkim o przyuczenie do rzemiosła, w której technikę rzemiosła i skromniutką wiedzę teoretyczną podawano w sposób dogmatyczny. Szkołami zawodowymi były również seminaria nauczycielskie, w których

chodziło przede wszystkim o przygotowanie uczniów do realizacji imperialistycznej polityki pruskiej wśród ludności polskiej.

W dalszych swoich wywodach referent podkreślił, że mimo nacisku polityki pruskiej w stosunku do ludności polskiej w końcu XIX wieku zaznaczył się wyraźnie proces repolonizacyjny ziem W. Ks. Poznańskiego, co z jednej strony świadczy o ogromnej sile vitalnej narodu polskiego, z drugiej zaś jest dowodem żywotności polskiej kultury narodowej.

Przechodząc następnie do omówienia sprawy strajku dzieci we Wrześni prelegent podkreślił, że strajk ten, jak i późniejsze strajki dzieci polskich w W. Ks. Poznańskim, był odpowiedzią na zamach Prusaków na język polski wykładany w szkole, a nie wyrazem protestu przeciw — jak to niekiedy się interpretuje — szykanowaniu religii czy jej ograniczaniu w programach nauczania. Religia była przecelem filarem, na którym wspierała się pruska pedagogika w szkole i której metody nauczania stosowano w nauczaniu każdego przedmiotu.

Mimo pełnej mobilizacji pruskiego imperializmu do walki z polskością naród polski wyszedł z tej nierównej walki zwycięsko, a zasługą Wrześni jest to, że w zasadzie ona pierwsza w sposób jawny tę walkę rozpoczęła.

Następny referat wygłosił prof. dr Zdzisław Grot omawiając szczegółowo przebieg wydarzeń wrzesińskich w świetle źródeł historycznych. Referent podał charakterystykę „ponurych bohaterów” wrzesińskich, którzy katowali dzieci polskie i przedstawił szeroko represje, jakie władze niemieckie zastosowały wobec rodziców, którzy ujęli się za maltretowanymi dziećmi.

W ostatnim referacie pt. „Powszechny strajk szkolny w Poznaniu” dr Ludwik Gomolec omówił — jak wskazuje tytuł referatu — walkę prowadzoną przez społeczeństwo polskie z wojującym imperializmem niemieckim, a więc strajk w Jarocinie w 1883 r., w Osiecznej w 1890—1892 r., w Miłosławiu, Pleszewie, Gostyniu, Krobi, Szelejewie i oczywiście we Wrześni. Referent podkreślił postawę rodziców, którzy umacniali swoje dzieci w oporze przeciw zaborcy.

Po referatach rozwinęła się dyskusja. Pierwszy zabrał głos Ludwik Milkuskiński, przewodniczący Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Poznaniu, który przedstawił, w jaki sposób „sprawa Wrześni” odbiła się w literaturze polskiej. Wykazał, że właśnie literatura, szczególnie zaś wystąpienia Henryka Sienkiewicza, Marii Konopnickiej, Władysława Reymonta, postawiły sprawę Wrześni na forum światowym i spowodowały liczne protesty i potępienia haniebnego postępków hakatyistów. W dyskusji zabierali głos również obecni na sali uczestnicy strajku.

W sesji uczestniczyli z ramienia Uniwersytetu Poznańskiego: prorektor H. Kuraszekiewicz, dziekan prof. dr Bolesław Hornowski, dziekan prof. dr Czesław Luczak oraz profesorowie: Zdzisław Grot, Witold Jakóbczyk, Józef Kwintek i Ludwik Gomolec.

Jan Szurek

Warszawa, 15 sierpnia 1961 r.

DO REDAKCJI „PRZEGLĄDU HISTORYCZNO-OSWIATOWEGO”

Uprzejmie proszę o łaskawe zamieszczenie w najbliższym numerze „Prze-
glądu” moich sprostowań i uzupełnień do wartościowego artykułu p. Marii Złoto-
rzyckiej o kursach pedagogicznych dla kobiet pod kierunkiem Jana Miłkowskiego
(nr 2/1961).

Jako siostra ich założyciela i jedyna żyjąca osoba, która знаła ich genezę oraz
dziele, czując się do tego upoważniona, tym bardziej, że autorka monografii, powolu-
jąc się na mnie, nie zawsze ściśle powtórzyła moje informacje.

Podaję więc poprawki (sprostowania i uzupełnienia) równoległe do tekstu p. Zło-
torzyckiej:

s. 139: Miejscem urodzenia mego brata były Nizgórce (nie Nizgórki) na Kijow-
szczyźnie (stacja kolejowa Czarnorudka blisko Koziatyna).

Po roku studiów matematycznych przeniósł się na wydział przyrodniczy.

Ideowy krąg, do którego należał mój brat, trzeba jeszcze uzupełnić nazwiskiem
Antoniego Humnickiego. Starszy kolega, student matematyki, wybitny działacz so-
cjalistyczny, organizator w 1892 czy 1893 r. wielkiego strajku w Łodzi, był jednym
z pierwszych ideowców, jakich brat mój poznał po wstąpieniu na uniwersytet.

O udziale mego brata w manifestacjach studenckich w związku z aferą apuchti-
nowską nie wiem. Stawiam przy tym punkcie znak zapytania.

W 1893 roku, wracając z wakacyjnego pobytu u krewnych w Elizawetgradzie, po-
znał w wagonie studenta Rosjanina, z którym długo rozmawiał, a następnie korespon-
dował. Student ten na początku 1894 r. został uwieczony, a wkrótce potem brata
mego aresztowano i osadzono w IX pawilonie cytadeli warszawskiej, skąd go po
kilkunastu dniach wywieziono do twierdzy w Pietropawłowsku (pod Petersburgiem)
dla konfrontacji z owym studentem. Po tej konfrontacji zwolniony, wrócił do War-
szawy. Było to w końcu marca. A w kwietniu — Kilińszczyzna, cztery miesiące
więzienia na Pawiaku i zesłanie.

s. 140: Nie interwencja brata Karola, lecz usilne starania Matki naszej u prowa-
dzącego sprawę Kilińszczyków pułkownika Utgoffa sprawiły, że po 4 miesiącach
więzienia i po zwolnieniu studentów Jan Miłkowski, należący do najsurowiej kara-
nych (bo 4 lata Archangielska), otrzymał wyrok zesłania do Zachodniej Syberii za
poręczeniem starszego brata, Karola. Dalej jak w teście.

Prostuję mylną naświetlenie ważnego momentu: Pomysł założenia Kursów należał
całkowicie do mego brata. Był on wyrazem jego społeczno-obywatelskiej postawy,
szacunku dla nauki i zamiłowań pedagogicznych. Zabrał się do realizowania tej
inicjatywy z wielkim zapalem, rozwagą i żarliwością.

O pomocy finansowej Leona Niemyskiego przy zakładaniu Kursów nie wiem (aczkolwiek p. Z. powołuje się na mnie). Natomiast mgliście przypominam sobie, że o jakiejś pomocy pieniężnej Kronenberga brat mój wówczas (1906—7) mówił.

Teraz podaję gwoź ścisłości historycznej szereg drobnych, lecz niekiedy ważnych sprostowań i uzupełnień.

s. 141 w wierszu 8 od góry: błąd zecerski, powinno być *całkowego*.

s. 142: Jadwiga Szmidt studiowała psychologię w Krakowie u prof. Heinricha.

s. 143 w odsyłaczu nieścisłość: prof. Rafał Radziwiłłowicz wykładał na Kursach dopiero 1919 r.

s. 148: Władysław Bulcowski wznowił na krótko wykłady na Kursach w 1914 r.

s. 147: W odsyłaczu nieprawdopodobne daty życia prof. Mikołaja Dubrowskiego.

s. 149: Elgiusz Niewiadomski wykładał z wielką swadą i dużym temperamentem, ograniczając się do efektownego opisu pokazywanych dzieł i nie wdając się w głębszą ich analizę.

Zofia Bassak została przełożoną pensji w Kaliszu po śmierci Wandy Golcz-Motyłowskiej, również abiturientki Uniw. Genewskiego.

s. 153: Prof. Kazimierz Stolyhwo nie jest „jedynym do dziś żyjącym profesorem Kursów”. Żyją i inni: Władysław Tatarakiewicz, Jan Kosiński, Maria Grzegorzewska, Natalia Gąsiorowska. Może i inni, pracujący poza Warszawą.

Z przeglądu wykładowców wynika, że „dobrze obsadzone” były oba działy, nie tylko „przyrodniczy”, jak wypadło zapewne wbrew zamierzeniu autorki.

Karol Steimbok był współwłaścicielem znanej drukarni „Cotty”.

s. 154, odsyłacz: Artur Górski był nie tyle „krytykiem literackim”, co eseistą, badaczem ducha narodowego, znawcą romantyzmu (zwłaszcza Mickiewicza), autorem książek: *Monsalwat*, *Ku czemu Polska szła* i in.

s. 156: Jadwiga Brzezińska nie jest córką Mieczysława Brzezińskiego.

s. 157: Władysław Nawrocki nie był polonistą, lecz znawcą literatury powszechnej. Redagował pismo satyryczne „Sowizdrzał”.

s. 158: Prof. Bruno Staweno zmarł w 1917 r.

s. 159: Nieco mylnie scharakteryzował zadania Towarzystwa Byłych i Obecnych Słuchaczek oraz Profesorów Kursów. Chodziło głównie o organizowanie odczytów, obchodów, zebrań dyskusyjnych.

Jan Milkowski opuścił Kursy w 1917 r. Prostuję datę jego śmierci: zmarł 24 września 1936 r. Wspomnienie pośmiertne, o którym wspomina p. Z., ukazało się w czasopiśmie „Praca Obywatelska”.

Na tym kończę moje uzupełnienia i sprostowania. Stanowią one drobny przyczynek do pracy p. Złotorzyckiej, której wielką zasługą jest, że pierwsza zadała sobie trud szkicowego opracowania i przypomnienia działalności tej uczelni.

Nela Samotyżowa

BIBLIOGRAFIA

FELIKS KORNISZEWSKI
Warszawa

PRACE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA I HISTORII MYŚLI
PEDAGOGICZNEJ OPUBLIKOWANE W POLSCE
W LATACH 1959—1960
(Wydawnictwa samoistne)

WYJASNIENIA WSTĘPNE

W nrze 1 „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” z 1959 r. podane zostały w systematycznym układzie rzeczowym publikacje z zakresu dziejów szkolnictwa, oświaty, wychowania i nauczania wydane w kraju w okresie powojennym w czasie od 1944 do 1958 r. włącznie. Obecnie dajemy przegląd bibliograficzny za lata następne: 1959—1960.

Układ rzeczowy wydawnictw samoistnych (książek, broszur, odbitek) z zakresu historii wychowania i historii myśli pedagogicznej ogłoszonych w ostatnich dwóch latach jest analogiczny do układu rzeczowego bibliografii poprzedniej. Świadczy to o tym, że nasi historycy wychowania w dalszym ciągu pracowali na podobnym terenie, nie wychodząc poza tematykę, jaka była przedmiotem ich zainteresowania w okresie poprzednim.

Podobna systematyzacja rzeczowa obydwu bibliografii, za lata 1944—1958 i 1959—1960, ułatwi czytelnikowi orientację w całości dorobku polskiego powojennego piśmiennictwa, dotyczącego dziejów oświaty, wychowania i nauczania oraz myśli teoretycznej w tym zakresie.

W ramach wyodrębnionych działów przytoczone zostały odpowiednie pozycje wydawnicze w układzie alfabetycznym nazwisk ich autorów.

SPIS TREŚCI

- I. Opracowania ogólne i podręcznikowe. Źródła do historii wychowania. Prace zbiorowe
 1. Opracowania ogólne
 2. Podręczniki historii wychowania
 3. Źródła do historii wychowania
 4. Prace zbiorowe o różnorodnej tematyce z zakresu historii wychowania
- II. Oświata i szkolnictwo, nauczanie i wychowanie oraz myśl pedagogiczna w Polsce i za granicą
 1. Rozwój szkolnictwa, wychowania i nauczania oraz myśli pedagogicznej w Polsce przedrozbiorowej

2. Oświata i szkolnictwo polskie w okresie Komisji Edukacji Narodowej i za czasów Księstwa Warszawskiego
3. Stan oświaty i wychowania w Polsce pod zaborami
4. Z dziejów oświaty i szkolnictwa w Polsce okresu międzywojennego
5. Oświata i szkolnictwo w Polsce Ludowej
6. Z dziejów szkolnictwa zagranicznego
- III. Teoretycy wychowania oraz działacze oświatowi polscy i obcy (teksty i opracowania)
- IV. Z historii szkół podstawowych, średnich ogólnokształcących i zawodowych w Polsce
 1. Z historii szkół podstawowych i średnich ogólnokształcących dla młodzieży
 2. Z historii liceów ogólnokształcących dla pracujących
 3. Z historii szkół artystycznych
 4. Z historii zakładów kształcenia nauczycieli
- V. Z historii szkół wyższych w Polsce
 1. Akademia Górniczo-Hutnicza
 2. Akademie medyczne
 3. Wyższe szkoły wychowania fizycznego
 4. Instytut Pedagogiczny w Katowicach
 5. Politechniki
 6. Uniwersytety
 7. Wyższe szkoły ekonomiczne i administracyjno-handlowe
 8. Wyższe szkoły muzyczne
 9. Wyższe szkoły sztuk plastycznych
 10. Wyższe szkoły rolnicze
- VI. Z życia i działalności nauczycieli
- VII. Z życia i działalności organizacji młodzieżowych w Polsce
 1. Opracowania ogólne
 2. Harcerstwo
 3. Samorząd uczniowski
 4. Organizacje studenckie
 5. Związek Młodzieży Wiejskiej „Wici”
 6. Kluby i związki sportowe

I. OPRACOWANIA OGÓLNE I PODRĘCZNIKOWE. ŹRÓDŁA DO HISTORII WYCHOWANIA. PRACE ZBIOROWE

1. OPRACOWANIA OGÓLNE

1. ALT ROBERT: Wychowanie u ludów pierwotnych. Tłum. (z niem.) Bronisław Wojciechowski. (Warszawa 1960) „Nasza Księgarnia” ss. 298, 2 nlb., tabl. 16, bibliogr. Tyt. oryg.: (Vorlesungen über die Erziehung auf frühen Stufen der Menschheitsentwicklung); Kurdybacha L.: Przedmowa.
2. ULASZYN HENRYK: Państwo a Kościół w walce o szkołę. (Wznowienie). Warszawa 1959, „Wspólna Sprawa” (Chorzowskie Zakł. Graf.) ss. 30, 2 nlb. Maj K.: Przedmowa.

2. PODRĘCZNIKI HISTORII WYCHOWANIA

3. SZELEJEWSKI JAN: Historia wychowania. Cz. 1. Poznań 1959 („Pomoc Szkolna” Zakład Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 2 nlb., II, 179, bibliogr. powiel. Studium Nauczycielskie Związku Nauczycielstwa Polskiego.

4. SZELEJEWSKI JAN: Historia wychowania. Cz. 2. Poznań 1959 („Pomoc Szkolna” Zakład Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 185. bibliogr. powiel. Studium Nauczycielskie Związku Nauczycielstwa Polskiego.

3. ŹRÓDŁA DO HISTORII WYCHOWANIA

5. SZELEJEWSKI JAN: O rozwoju metod nauczania początkowego w Polsce. Materiały, teksty i źródła historyczne. Poznań 1959 (Zakład Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 2, II, 3—409, bibliogr. powiel.

Treść: Cz. 1: Od autora: O potrzebie poznania rozwoju metod nauczania; Nauczanie w starożytności i średniowieczu; Metody nauczania w okresie Odrodzenia; Metody nauczania w wieku Oświecenia; Cz. 2: Problemy nauczania współczesnego; Bibliografia.

6. SZULKIN MICHAŁ: 400 lat walki o szkołę świecką w Polsce. Wybór tekstów i materiałów. Warszawa 1960 „Iskry” ss. 227, 1 nfb. Biblioteka Postępowego Wychowania, 8.

Treść: Od redakcji; Wstęp; Andrzej FRYCZ-MODRZEWSKI: Aby nie byli zdolni jako osły do grania na lutni; SZYMON MARYCJUSZ: Jakim powinien być nauczyciel; JAN CRELL: O prawdziwą wolność sumienia; HUGO KOLLATAJ: Dlaczego szkolna edukacja poszła w pośmiewisko?; GRZEGORZ PIRAMOWICZ: Aby sobie i drugim stali się pożyteczni; ANTONI POPEŁAWSKI: Rząd publiczny i jego polityka mistrzynią moralności całego narodu; KAZIMIERZ NARUSZEWICZ: Nie należy się lekce nowości; JAN SNIADOCKI: Wolność pozwolona człowiekowi najwięcej wydaje dusz wielkich; WINCENTY MAREWICZ: W nauczaniu iść trzeba drogą natury; FRANCISZEK K. DMOCHOWSKI [?]: Nie mogą wychowywać ludzie skłonni przeganem; STANISŁAW STASZIC: Teologia od wychowania odłączona być powinna; KAZIMIERZ BRODZIŃSKI: Cierpliwym prześladowania; STANISŁAW KOSTKA POTOCKI: Przeciw Ciemnogrodowi; JÓZEF LIPŃSKI: Prawda z błędem zgodzić się nie mogą; USTAWY Towarzystwa Filomatycznego Wileńskiego; ADOLF DYGAŚIŃSKI: Usunąć wszelki przymus z wychowania; ALEKSANDER ŚWIĘTOCHOWSKI: Szkoły powinny wychowywać apostołów tolerancji, nie fanatyzmu; IZA MOSZCZEŃSKA: Religia w szkole; Z PRASY chłopskiej [...]; Z PUBLICYSTYKI „Wolnej Szkoły” [...]. „Myśli Wolnej”, „Wolnomysłielela Polskiego” [...], „Miesięcznika Nauczycielskiego” [...], i in.

7. ŹRÓDŁA do dziejów kultury fizycznej. Red. Bronisław Billiński, Bogdan Suchodolski, Ryszard Wroczyński. [2]: Rozwój myśli o wychowaniu fizycznym w dobie Odrodzenia. Wstęp i wybór: BOGDAN SUCHODOLSKI. Przykłady: Wanda Ferens i Grażyna Witort. (Indeksy: W. Ferens. Okł.: Stanisław Kobielski). Wrocław 1959, Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. XXIX, 1 nfb., 298, 1 nfb., tabl. 12, portr. 9 + ang. k. tyt., plan dzieła, spis treści i Sum, ss. 4. Instytut Naukowy Kultury Fizycznej.

Źródła oryg. pol. oraz tłum. z ang., czes., franc., łac. i niem.

Zob. też: poz. 28, 32, 33, 35—39, 43, 44, 47, 50, 51, 56, 59—67.

4. PRACE ZBIOROWE O RÓŻNORAKIEJ TEMATYCE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA

8. ROZPRAWY z dziejów oświaty. Red. Łukasz Kurdybacha. T. 2. Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 250, 1 nfb., tab. Polska Akademia Nauk, Pracownia Dziejów Oświaty.

Treść: WŁADYSŁAW TUPAŁSKI: Pierwszy program gdańskiej szkoły średniej; JANINA LUBIENIECKA: Przedmioty matematyczno-przyrodnicze w programie Towarzystwa do Książ. Elementarnych; ZOFIA BIAŁYNICKA: Studia i prace nauczycielska młodego Mickiewicza; KAROL POZNANSKI: Szkoła rzemieślniczo-ntedzielnia w Lublinie 1819—1864; RAFAŁ GERBER: Szkolnictwo Królestwa Polskiego w pierwszym dziesięcioleciu rządów Paskiewicza; BELLA SANDER: System Froebła w Galleji; JÓZEF MIAŚO: Działalność oświatowa Uniwersytetu dla Wszystkich.

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 4 s. 172—173.

9. ROZPRAWY z dziejów oświaty. Red. Łukasz Kurdybacha. T. 3. Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 208, tab. 2 i w tekście. Polska Akademia Nauk, Pracownia Dziejów Oświaty.

Treść: OLGA SALIMOWA: Walka czartystów o oświatę ludową; RAFAŁ GERBER: Szkolnictwo Królestwa Polskiego w okresie międzypowstaniowym; ŁUKASZ KURDYBACHA: Jan

Władysław Dawid a walka o nową szkołę w Królestwie pod koniec XIX wieku; WŁADYSŁAW ROMANOWSKI: Działalność Lubelskiego Towarzystwa „Światło” na polu szkolnictwa elementarnego.

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 3 s. 188—190.

10. STUDIA Pedagogiczne. T. 7: Krytyka pedagogiki burżuazyjnej. (Red. naczelny: Bogdan Suchodolski). Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. 316, 1 nlb. (Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Studia Pedagogiczne pod red. Bogdana Suchodolskiego).

Treść: Przedmowa; KOWALSKI STANISŁAW: Socjologiczna teoria wychowania Floriana Znanieckiego; KOTŁOWSKI KAROL: Socjologizm pedagogiczny Durkheima i jego krytyka; JEDLEWSKI STANISŁAW: Krytyka wychowania narodowego i państwowego; PASIERBIŃSKI TADEUSZ: Fryderyk Wilhelm Foerster; RUTKOWSKI ANDRZEJ: O trzech tendencjach burżuazyjnej teorii wychowania moralnego.

Rec.: Pieter Józef: Krytyka pedagogiki burżuazyjnej. *Nowa Szkoła* 1960 nr 5 s. 40.

II. OŚWIATA I SZKOLNICTWO, NAUCZANIE I WYCHOWANIE ORAZ MYSL PEDAGOGICZNA W POLSCE I ZA GRANICĄ

1. ROZWOJ SZKOLNICTWA, WYCHOWANIA I NAUCZANIA ORAZ MYSLI PEDAGOGICZNEJ W POLSCE PRZEDROZBIOROWEJ

11. CHMAJ LUDWIK: Historia Domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac... Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. VIII, 218. Polska Akademia Nauk. Pracownia Dziejów Oświaty. Archiwum Dziejów Oświaty, t. 1.

12. LEWINOWA SABINA: U początków polskiej teorii wychowania dziecka w przedszkolu. Warszawa 1960 „Nasza Księgarnia” ss. 107, 1 nlb.

13. MADEJA JÓZEF: Elementarze i nauka elementarna czytania i pisania na Śląsku w wieku XVIII i XIX (1763—1848). T. 1. Katowice 1960 „Śląsk” ss. 314, 2 nlb., ilustr., portr., tab., mapa, bibliogr. Rez., Sum., Zsf. Instytut Śląski w Opolu. Wydawnictwa Instytutu Śląskiego.

14. ROMBOWSKI ALEKSANDER: Nauka języka polskiego we Wrocławiu. Końce wieku XVI — połowa wieku XVIII. Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. 279, 1 nlb., tab. 4. Monografie Śląskie Ossolineum, 1.

15. ROMBOWSKI ALEKSANDER: Z historii szkolnictwa polskiego na Śląsku. Byczyna, Kluczbork, Wolezyna. Od połowy wieku XVI do połowy wieku XVIII. Katowice 1960 „Śląsk” ss. 107, 1 nlb., tab., Rez., Sum., Zsf., err. Instytut Śląski w Opolu. — Wydawnictwa Instytutu Śląskiego w Opolu. Seria-Oświata.

16. SŁOWIKOWSKI TADEUSZ: Poglądy na nauczanie historii w Polsce w wieku XVIII oraz dydaktyczna koncepcja Joachima Lelewela. Kraków 1960 (Państw. Wydawn. Naukowe. Druk. Uniw. Jagiell.) ss. 150, 1 nlb., tabl. 13, portr. 11, bibliogr., Rés., Rez. Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie. Komisja Nauk Pedagogicznych. Prace Monograficzne, t. 6.

Zob. też: poz. 6—8, 47, 72, 78.

2. OŚWIATA I SZKOLNICTWO POLSKIE W OKRESIE KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ I ZA CZASÓW KSIĘSTWA WARSZAWSKIEGO

17. LUBIENIECKA JANINA: Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych. Warszawa 1960 „Nasza Księgarnia” ss. 219, 5 nlb., Rez., Sum. Pracownia Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk. Monografie z Dziejów Oświaty, t. 4.

Kurdybacha E.: Przedmowa.

18. PODGÓRSKA EUGENIA: Szkolnictwo elementarne Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego 1807—1831. Warszawa 1960 „Nasza Księgarnia” ss. 192, tab., bibliogr. Pracownia Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk. Monografie z Dziejów Oświaty, t. 2.

Zob. też: poz. 6, 8, 56, 72, 78, 113.

3. STAN OŚWIATY I WYCHOWANIA W POLSCE POD ZABORAMI

19. ADAMOWSKI MIECZYSLAW: Kult Konopnickiej na terenie szkoły średniej w b. zaborze austriackim w latach 1900—1912. Warszawa 1960 Druk. „Tamka” ss. 1 nłb., 15, powiel.

Komitet Obchodu 50-lecia śmierci M. Konopnickiej. — Sesja naukowa poświęcona twórczości M. Konopnickiej, 16—17. IX. 1960 r.

20. BEDNORZ ZBYSZKO: Działalność „Kółka Polskiego” we Wrocławiu (1895—1906) w świetle świeżo odnalezionych protokółów z posiedzeń. (Z życia Instytutu Śląskiego w Opolu). Opole 1959 (Krak. Zakład Graf. 4) ss. 30. Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty, nr 38.

Na prawach rękopisu.

21. GĘBIK WLADYSŁAW: Sprawy i ludzie spod znaku rodła. W trzydziestolecie szkoły polskiej na Warmii, Mazurach i Powiślu. Olsztyn 1959 Stow. Społ. Kult. „Pojezierze” (Warm. Mazurs. Tow. Kult.-Społ. Olszt. Zakład. Graf.) ss. 48, ilustr.

22. KULICZKOWSKA KRYSZYNA: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864—1914. Zarys rozwoju. Materiały. Warszawa 1959 PZWS ss. 229, 1 nłb.

Rec.: Stońska Irena. *Nowa Szkoła* 1960 nr 5 s. 43—44.

23. MIĄSO JÓZEF: Uniwersytet dla Wszystkich. Warszawa 1960. PZWS ss. 187, 1 nłb. bibliogr. Rez., Sum. Pracownia Dziejów Oświaty PAN. Monografie z dziejów oświaty pod red. Łukasza Kurdybacy, t. 3.

Rec.: Wroczyński Ryszard. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 3 s. 402—405.

24. MUSIOŁ TEODOR: Badania z dziejów szkolnictwa Śląska Opolskiego. Opole 195. Nakł. własny (IS) (Opols. Zakł. Graf.) ss. 13. tab. Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty, nr 25.

Na prawach rękopisu.

25. NIE DAMY pogrześć mowy... Przyczynki do dziejów szkolnictwa polskiego na Ziemiach Zachodnich. (Korn. red.: Wanda Chelkowska, Tadeusz Kujan, Stanisław Knak i in. Okł.: Klem. Felchnerowski). Zielona Góra 1959 Lubelskie Tow. Kultury ss. 132, ilustr., portr., tab., bibliogr.

30-lecie szkoły polskiej na ziemi babimojskiej i międzyrzeckiej. Wyd. z zawiłku Kuratorium Okręgu Szkoln. w Zielonej Górze oraz Zarządu Okręgu Związku Naucz. Pol. w Zielonej Górze.

M. in.: KAJAN T.: Z walk o szkołę polską na Ziemiach Zachodnich; KOWALSKI B.: Szkoła w Starym Kramsku; CHELKOWSKA W.: Szkoła w Dąbrówce Wielkiej (Wielkopolskiej); KRZAK S.: Szkoły w Podmoklach Małych i Wielkich; SAUTER W.: Szkoła w Nowym Kramsku; Obst L.: Szkoła w Babimoście.

26. SZULKIN MICHAŁ: Strajk szkolny 1905 roku. (Wyd. 1). Wrocław (1959) Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. 180, 3 nłb., tabl. 4, bibliogr. Na zlec. Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Źródła do Dziejów Myśli Pedagogicznej, t. 4.

Rec.: Rudziński Eugeniusz: 1905 rok — walka o szkołę polską. *Nowa Szkoła* 1960 nr 12 s. 44—45.

27. WOJĘŃSKI TEOFIL: Walka o szkołę polską w okresie rewolucji 1905 roku. Warszawa 1960 PZWS ss. 153, 2 nłb., ilustr., portr., tab.

Rec.: Rudziński Eugeniusz: 1905 rok — walka o szkołę polską. *Nowa Szkoła* 1960 nr 12 s. 44—45; St. B.: „Zbuntowana szkoła”. *Głos Nauczycielski* 1960 nr 40 s. 6.

Zob. też: poz. 6, 8, 9, 25, 27, 43, 45, 57, 71—74, 76—78, 81—84, 87, 97, 98, 113, 116, 125, 139—141, 146, 147, 153, 157, 159, 160.

4. Z DZIEJÓW OŚWIATY I SZKOLNICTWA W POLSCE OKRESU MIĘDZYWOJENNEGO

28. LUGOWSKI BRONISŁAW, RUDZIŃSKI EUGENIUSZ: Polska lewica społeczna wobec oświaty w latach 1919—1939. Wybór materiałów. Wybór, wstęp i przypisy... Warszawa 1960 PZWS ss. 487, ilustr., portr., tab.

Wyd. z inicjatywy i przy współdz. Zarządu Stoł. Tow. Szkoły Świeckiej.

Rec.: Paćek Jan: Walka lewicy społecznej o oświatę dla wszystkich. *Oświata Dorosłych* 1961 nr 2 s. 124—125; Szulkin Michał: Polska lewica społeczna wobec oświaty w latach 1919—1939. *Nowa Szkoła* 1961 nr 9 s. 40; Tomaszewski K.: Pasjonujący dokument czaru.

Głos Nauczycielski 1961 nr 4 s. 6; Polkowski Wacław. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 3 s. 405—407.

29. MICHALSKI STANISŁAW: O szkołę wolną. Z dziejów walki o niezawisłość szkoły w Polsce w latach międzywojennych. (Okł. Jerzy Kępkiewicz). Warszawa 1959 „Iskry” ss. 166, 2 nfb. bibliogr. Towarzystwo Szkoły Świeckiej. Biblioteka Postępowego Wychowania, 5.

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 3 s. 207—208; Kowalewska Halina. *Nowa Szkoła* 1960 nr 3 s. 43.

30. ROGALA WŁADYSŁAW: Szkoła i nauczyciel w Powstaniu Wielkopolskim 1918/19 r. Warszawa 1960 Wyd. Związkowe ss. 114.

ROGOWSKA-FALSKA MARIA: Zakład wychowawczy „Nasz Dom”. Szkic informacyjny. Wspomnienia z młodości. Warszawa 1959 PZWS ss. 107.

Rec.: Jakubowski Marian. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 2 s. 202—204.

Zob. też: poz. 5, 68—89, 97, 98, 100, 102, 105—107, 116, 123, 125, 132, 135—139, 143—145, 155—160, 162, 163.

5. OSWIATA I SZKOLNICTWO W POLSCE LUDOWEJ

31. [DZIESIĘĆ] 10 lat Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. (Red. Ewa Pawlikowska). Warszawa 1960 Słow. Bibliotekarzy Pol. ss. 131, 4 nfb., tabl. 16, tab.

Zawiera: PAWLIKOWSKA E.: Wstęp; WASILEWSKI P.: Zarys 10-letniej działalności Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie; LENCZOWSKI A.: Gabinet Metodyczny Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie; JARCZEWSKA I.: Biblioteka Ośrodka; LENCZOWSKA J.: Z doświadczeń realizacji zasady pogłębionej w nauczaniu metodyki pracy z czytelnikiem i bibliotekarstwa; KRZOSKA A.: Obrazki z Kroniki Ośrodka.

32. MATERIALY obrazujące dobór młodzieży na studia wyższe do szkół wyższych podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego (uniwersytety, politechniki, wyższe szkoły rolnicze i ekonomiczne) w latach 1951—1959 (Warszawa) 1960 (Zakł. Prod. Skryptów Politechn. Warsz.) ss. 73., tab., powiel. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego. Departament Planowania i Organizacji.

Do użytku wewn.

33. CZGA WŁADYSŁAW: Organizacja szkolnictwa w Polsce. Warszawa 1960 PZWS ss. 423, 1 nfb.

Rec.: I. S. *Nowa Szkoła* 1960 nr 12 s. 45.

34. PASIERBIŃSKI TADEUSZ: Problemy likwidacji analfabetyzmu w Polsce Ludowej. Warszawa 1960 „Książka i Wiedza” ss. 197, ilustr., tab., bibliogr.

35. [PIERWSZY] I KRAJOWY zjazd delegatów 23—25 maja 1958. Materiały, dokumenty, rezolucje, wnioski. (Okł. Jan Kucharski). Warszawa 1959 („Wspólna Sprawa” Stołeczne Zakł. Graf.) ss. 183, 1 nfb. ilustr., portr. Towarzystwo Szkoły Świeckiej.

M. in.: JEZIERSKA M.: Referat programowo-sprawozdawczy; DEKLARACJA ideowa Tow. Szkoły Świeckiej; STATUT Towarzystwa Szkoły Świeckiej; REDLICH B.: Podsumowanie obrad zjazdowych; JEZIERSKA M.: Kilka uwag o zjeździe.

36. RADA Główna Szkolnictwa Wyższego 1957—1959. Materiały informacyjne na zebranie plenarne w dniu 19. X. 1959 r. Warszawa 1959 (Zakład Prod. Skryptów Politechn. Warsz.) ss. 2 nfb., 54, tab. powiel.

Do użytku wewn.

37. SPRAWOZDANIE z działalności Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w zakresie współpracy z zagranicą w 1958 r. Warszawa 1959 (Zakład. Prod. Skryptów Politechn. Warsz.) ss. 2 nfb., 21, tab., powiel. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego. Gabinet Ministra.

38. TOWARZYSTWO Wiedzy Powszechnej. Zarząd Główny. Sprawozdanie z działalności. Listopad 1956 — maj 1960. (Na podstawie materiałów Wydziałów Zarządu Głównego TWP oprac. zesp.: Leonard Ignatowicz i in. Red.: Sylwia Podkowina). Warszawa 1960 (Krakowskie Zakł. Graf. 8) ss. 210, 1 nfb., ilustr., portr., tab., err.

39. TOWARZYSTWO Wiedzy Powszechnej. Zarząd Powiatowy w Gliwicach. Sprawozdanie z działalności za okres od 1956 do 1959 roku. Gliwice 1960 (Zakł. Prod. Pomocy Nauk. Politechn. Śląskiej) ss. 19, powiel.

40. TRUDNE dni. Wrocław 1945 r. we wspomnieniach pionierów. T. 1. (Red. Mieczysław Markowski). Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. 509, 3 nlb., tab. 56 w tym 1 w tekście portr., err. Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

M. in.: KUCZYŃSKI S.: Festung Breslau; JUSZCZAK F.: Gdy zwał się „Breslau“; DROBNER B.: Zdobyliśmy Polskie Złote Runo; KULCZYŃSKI S.: Grupa naukowo-kulturalna; KULIGOWSKI K.: W ruinach; KNOT A.: Początki uniwersyteckiej pionierki; STUBIEDO E.: Start wrocławskiej oświaty; WINNICKI B.: Polpress; Naprzód Dolnośląski; DRABIK S.: W operze wrocławskiej; GOSTOMSKA-ZARZYCKA Z.: Delegatura Ministerstwa Oświaty we Wrocławiu 1945 r.; SMOLEŃSKI D.: Odbudowa Politechniki. Urywek ze wspomnień; MICHALCZYK W.: PKP — poddyrekcja Żagań.

Zob. też.: poz. 40, 68—172, 114—125, 127—132, 134, 135, 142, 148—152, 154—163.

6. Z DZIEJÓW SZKOLNICTWA ZAGRANICZNEGO

41. KOTŁOWSKI KAROL: Szkoła angielska po drugiej wojnie światowej. Warszawa 1960 PZWS ss. 170, 2 nlb., bibliogr.

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 1 s. 209—210; Lória Jadwiga. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 2 s. 314—316; Isterewicz Irena. *Nowa Szkoła* 1961 nr 4 s. 44.

42. TRUCHIM STEFAN: Współpraca polsko-rosyjska nad organizacją szkolnictwa rosyjskiego w początkach XIX wieku. Łódź 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich — Wrocław, ss. 144, Rez., Sum. Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Prace Wydziału II, nr 30.

III. TEORETYCY WYCHOWANIA ORAZ DZIAŁACZE OŚWIATOWI (Teksty i opracowania)

JAN WŁADYSŁAW DAWID

43. DAWID JAN WŁADYSŁAW: Nauka o rzeczach. Rys jej historycznego rozwoju, podstawy psychologiczne, metoda oraz wzory lekcji. Wstęp i komentarz: Wincenty Okoń. Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 564, 1 nlb., portr. 2, bibliogr. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Polscy.

M. in.: Prace J. W. Dawida; Prace tłumaczone przez J. W. Dawida [Spis bibliogr.].

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 1 s. 201—204.

ANTONI BOLESŁAW DOBROWOLSKI

44. DOBROWOLSKI ANTONI BOLESŁAW: Nowa dydaktyka. Opracował Komitet Redakcyjny. Wstępem zaopatrzył Wincenty Okoń. Warszawa 1960 PZWS ss. XXXI, 219, 1 nlb. (Pisma pedagogiczne, t. 2).

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 1 s. 204—207.

EWARYST ESTKOWSKI

45. TRUCHIM STEFAN: Ewaryst Estkowski. Zarys monografii. (Wyd. 1. Okł. Irena Derent). Warszawa 1959 PZWS ss. 242, 2 nlb., portr. 1, ilustr.

BARTŁOMIEJ KECKERMAN

46. NADOLSKI BRONISŁAW: Życie i działalność naukowa uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermana. Studium z dziejów Odrodzenia na Pomorzu. Toruń 1961 (Państw. Wydawn. Naukowe Łódź, Toruń. Zakł. Graf.) ss. 160, 3 nlb., portr. 1, ilustr., bibliogr., Zsf. Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego, t. 10 z. 1.

Tekst częściowo łac.

STANISŁAW KONARSKI

47. KONARSKI STANISŁAW: Pisma pedagogiczne (Wyd. 1. Przeł. z łac.: Wanda Germain, Irmina Lichońska, Maria Stokowska. Red.: Bogdan Suchodolski). Wstęp i objaśn.: Łukasz Kurdybacha. (Okl.: Zbigniew Klimczyk). Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. XLIX, 1 nlb., 725, 1 nlb., portr. 1. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Polscy.

Rec.: Truchim Stefan. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 1 s. 120—122; Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 3 s. 200—203.

IRENA KOSMOWSKA

48. KOCIOWA REGINA: Irena Kosmowska. (Warszawa) 1960 Lud. Spółdz. Wydawn. ss. 284, tabl. 17, portr., bibliogr.

Rec.: Brodowska Helena. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 2 s. 259—261.

N. K. KRUPSKA

49. DZIAŁALNOŚĆ pedagogiczna N. K. Krupskiej. Materiały z sesji. (Red. nauk.: Michał Szulkin, Kazimierz Mariński). Warszawa 1960 (Druk RSW „Prasa”) ss. 80, portr. Instytut Polsko-Radziecki.

Zawiera: SUCHODOLSKI B.: Słowo wstępne; SZULKIN M.: Działalność pedagogiczna N. K. Krupskiej; MARIANSKI K.: Krupska o nauczycielu; LITWINOW S.: Spuścizna pedagogiczna N. Krupskiej i zadania szkoły radzieckiej na obecnym etapie; POLNY R.: Krupska o kształceniu politechnicznym; WOZNICKA Z.: Krupska o wychowaniu przedszkolnym.

50. KRUPSKAJA NADIEŻDA KONSTANTINOVNA: Praca i wychowanie. Oświata ludowa i demokracja. Przeł. [z ros.] Stanisław Niewiadomski. (Okl.: Jerzy Kępciewicz). Warszawa 1959 „Iskry” ss. 140, 4 nlb. Towarzystwo Szkoły Świeckiej. Biblioteka Postępowego Wychowania, 6.

Na k. tyt. autorka: Nadieżda Krupska. Tyt. oryg.: „Narodnoe obrazovanie i demokratija”.

Rec.: Nowacki Tadeusz. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1960 nr 2 s. 122—124; Kowalewska Halina. *Nowa Szkoła* 1960 nr 3 s. 44.

JAN LOCKE

51. LOCKE JOHN: Myśli o wychowaniu. Tłum. [z ang.] Feliks Wnorowski. Wstęp i komentarz: Kamilla Mrozowska. (Okl.: Zbigniew Klimczyk). Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN (Wyd. 1) ss. LXVIII, 238, 2 nlb., portr. 1, bibliogr. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy.

Tyt. oryg.: „Some thoughts concerning education”.

Rec.: Wołoszyn Stefan. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1960 nr 1 s. 171—174; Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 1 s. 206—207; m.z. *Nowa Szkoła* 1959 nr 12 s. 44.

MACIEJ Z MIECHOWA

52. MACIEJ z Miechowa 1457—1523. Historyk, geograf, lekarz, organizator nauki. (Red.: Henryk Barycz). Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 317, 3 nlb., tabl. 1, mapy 4, tab. Rez., Sum. Polska Akademia Nauk. Komitet Historii Nauki. Monografie z Dziedzin Nauki i Techniki, 15.

Tekst częściowo łac.

Zawiera: Darycz H.: Wstęp; Życie i twórczość Macieja z Miechowa; BUCZEK K.: Maciej Miechowski jako geograf Europy wschodniej; BILKIEWICZ T.: Maciej z Miechowa na tle medycyny Odrodzenia; HAJDUKIEWICZ L.: Zainteresowania naukowe Macieja z Miechowa w świetle jego księgozbioru; Przyczynki do życia i twórczości Macieja z Miechowa.

ANTONI MAKARENKO

53. CHMAJ LUDWIK: Antoni Makarenko. (Warszawa) 1960 „Książka i Wiedza” ss. 217, 3 nlb.

54. KOLEKTYW i praca w twórczości pedagogicznej Antoniego Makarenki. Materiały z sesji zorganizowanej przez Instytut Polsko-Radziecki i Instytut Pedagogiki w marcu 1960 roku w Warszawie. (Red. nauk.: Aleksander Lewin. Warszawa 1960 Druk. RSW „Prasa”) ss. 120, ilustr., portr. Instytut Polsko-Radziecki.

M. in.: SOSNICKI K.: Słowo wstępne; LEWIN A.: Makarenko w Polsce; HORNOWSKI B.: Koncepcja osobowości w twórczości A. Makarenki; KUZNIECOWA E.: Niektóre problemy etyki komunistycznej w systemie pedagogicznym A. Makarenki [tłum. z ros.]; MOROZ K.: Problem kolektywu podstawowego w twórczości A. Makarenki; SZEMIŃSKA A.: Wychowanie zespołowe a rozwój intelektualny; SZCZERBA W.: Problemy wychowania w procesie pracy w ujęciu A. Makarenki; NOWACKI T.: Zagadnienie pracy produkcyjnej młodzieży w doświadczeniach A. Makarenki; POLNY R.: Poglądy Makarenki na szkołę i nauczanie.

55. LEWIN ALEKSANDER: Makarenko. Konfrontacje pedagogiczne. Warszawa 1960 PZWS ss. 268, 1 nrb., tabl. 31, w tym portr., bibliogr., err. Instytut Pedagogiki. Rec.: Bendkowski Stanisław. *Nowa Szkoła* 1961 nr 7/8 s. 66-67.

GRZEGORZ PIRAMOWICZ

56. PIRAMOWICZ GRZEGORZ: Powinności nauczyciela oraz Wybór mów i listów. Wyd. 2 przejrz. Oprac. i wstęp: Kamilla Mrozowska. Wrocław (1960) Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. CXXXIX, 1 nrb., 250, 2 nrb., ilustr., portr., bibliogr. Biblioteka Narodowa. Seria 1, nr 171.

M. in.: Bibliografia wydań dzieła *Powinności nauczyciela* oraz prac o G. Piramowiczu.

KONRAD PROSZYŃSKI

57. MAĆKOWIAKOWA J[ANINA], MAĆKOWIAK A[NTONI]: Elementarze Pro-myka Konrada Proszyńskiego. Warszawa 1960 PZWS ss. 65, 2 nrb., ilustr., portr., bibliogr.

Na k. tyt. autorzy: J. A. Maćkowiakowie.

ULRYK SCHOBER

58. TYNC STANISŁAW: Śluzak Ulryk Schober konrektor i działacz kulturalny toruński. 1559—1598. Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 273, 2 nrb., bibliogr., err. Pracownia Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk. Monografie z Dziejów Oświaty, t. 5.

Tekst częściowo łaciński.

M. in.: *Utwory Ulryka Schobera* [Bibliografia].

STEFANIA SEMPOŁOWSKA

59. ROGOWSKA-DOROSZEWSKA JANINA: Stefania Sempolowska, Wspomnienia. (Wyd. 1 Okł.: Andrzej Kowalewski). Warszawa 1959 PZWS ss. 78, 1 nrb., portr.

60. SEMPOŁOWSKA STEFANIA: Pisma. Kom. red.: Zofia Dębicka i in. [T. 1]: Życie i działalność Stefani Sempolowskiej. Red.: Natalia Gąsiorowska. (Indeks Irena Orlewiczowa. Warszawa 1960) Państw. Instytut Wydawn. ss. 291, 5 nrb., tabl. 2, portr. 7.

Zawiera: GĄSIOROWSKA N.: Życie i działalność Stefani Sempolowskiej. Załączniki; DĘBICKA Z.: Ciocia Stefa; SEMPOŁOWSKA S.: Jubileusz Orzeszkowej (1891 r.); Panna Stefania opowiada; DĄBROWSKA M.: Stefania Sempolowska. Szkice portretu; DOROSZEWSKA J.: Styl życia panny Stefani; SAMOTYHOWA N.: Panna Stefania. Subiektywny portret wspomnieniowy; PIESZKOWA K.: Moja współpraca ze Stefanią Sempolowską; WÓJCIK G.: Wspomnienia o Stefani Sempolowskiej; STEINBERG A.: Stefania Sempolowska; BUDZYŃSKA C.: Wspomnienie o panie Stefani; BRZEZIŃSKI S.: Pamięci Stefani Sempolowskiej; LUKREC H.: Stefania Sempolowska. Z galerii bojowników demokracji polskiej; MICHAŁSKI S.: Wspomnienie; WOLSKI W.: Stefania Sempolowska — szermierz postępu i wolności; LUBODZIECKA R.: Tajna szkoła Stefani Sempolowskiej (1894—1903); BUJWIDOWA K.: Walka o szkołę polską. Reforma szkolna w Galicji; SZELBURG-ZAREMBINA E.: Na Smolnej; KLIMEK K.: Stefania Sempolowska. Moje wspomnienia; BOJUSZ M.: „Panny matki”; MORTKOWICZOWA J.: Stefania Sempolowska; JASIŃSKI K.: Garść wspomnień o Uniwersytecie dla Wszystkich; WEYCHERT-SZYMANOWSKA W.: „W słońcu”; GORSKA H.: Nauczyciel życia; OD KOMITETU: Pamięci Stefani Sempolowskiej.

Rec. Wojciechowski Kazimierz, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 1 s. 122—124.

61. SEMPOŁOWSKA STEFANIA: Pisma. T. 2: W wzięceniach. Red.: Aniela Steinsberg. Warszawa 1960 Państw. Instytut Wydawn. ss. 386.

Rec.: Wojciechowski Kazimierz, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 1 s. 122—124.

62. SEMPOŁOWSKA STEFANIA: Pisma. T. 3: Pisma pedagogiczne i oświatowe. Red.: Marian Falski. Warszawa 1960 Państw. Instytut Wydawn. ss. 561, 3 nlb., portr.

Rec.: Pleczkowski St.: Pisma pedagogiczne i oświatowe, *Nowa Szkoła* 1960 nr 9 s. 40; Wojciechowski Kazimierz, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 1 s. 122—124.

63. SEMPOŁOWSKA STEFANIA: Pisma. T. 4: Publicystyka społeczna. Red.: Żanna Kormanowa. Warszawa 1960 Państw. Instytut Wydawn. ss. 411.

Rec.: Wojciechowski Kazimierz, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 1 s. 122—124.

WŁADYSŁAW SPASOWSKI

64. SPASOWSKI WŁADYSŁAW: Zasady samokształcenia. (Wyd. 1). Wstęp i przypisy: Wacław Wojtyński. Warszawa 1959 „Książka i Wiedza”, ss. XVII, 232.

Rec.: Chylińska Helena, *Wychowanie* 1959 nr 10 s. 5—8; Zemła St.: Zasady samokształcenia, *Nowa Szkoła* 1960 nr 10 s. 44.

HERBERT SPENCER

65. SPENCER HERBERT: O wychowaniu umysłowym, moralnym i fizycznym. Tłum. [z ang.] Antoni Perettiakowicz. Wstęp i koment.: Ryszard Wroczyński. Wrocław 1960 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 216, 1 nlb., portr. 1, bibliogr. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy.

Rec.: Czerniewski Wiktor, *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 1 s. 222—223; Nowacki Tadeusz, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1961 nr 3 s. 397—402.

Tyt. oryg.: „Education Intellectual, moral and physical”.

STANISŁAW STASZIC

66. STASZIC STANISŁAW: Ród ludzki. Wersja brulionowa po raz pierwszy ogłoszona drukiem według zachowanego rękopisu. Opracował Zbigniew Daszkowski. Przedmowę napisał Bogdan Suchodolski. T. 1—3. Warszawa 1959 PWN ss. LXI, 294 + ss. 343 + ss. 543. Biblioteka Klasyków Filozofii. Seria: Pisarze Polscy.

Rec.: Nowacki Tadeusz, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1960 nr 3 s. 135—143.

K. D. ŹSZYŃSKI

67. ŹSINSKIJ KONSTANTIN DMITRIEVIĆ: Pisma pedagogiczne. (Wyd. 1). T. 2: Problemy nauczania. Z ros. przeł.: Lidia i Maksymilian Geppertowie. Wstęp: Ludwik Chmaj. Komentarz: Franciszek Urbańczyk. Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. XXXIX, 1 nlb., 801, 3 nlb. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy.

Na k. tyt. autor: Konstanty Źszyński. Tyt. oryg.: „Izbrannye pedagogičeskie sočinenija. T. 2”. [Voprosy obučenija] 1954.

Rec.: Czerniewski Wiktor, *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 4 s. 175—176.

IV. Z HISTORII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH, ŚREDNICH OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH I ZAWODOWYCH W POLSCE

1. Z HISTORII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I ŚREDNICH OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH DLA MŁODZIEŻY

68. BOJARCZUK MICHAŁ: Academia Zamoscensis. Materiały do dziejów gimnazjów i liceów im. Jana Zamojskiego [!] oraz im. Marii Konopnickiej w Zamościu

w latach 1916—1958. (Okł.: Henryk Zwołakiewicz). Lublin 1959 Lubelska Spółdz. Wydawnicza ss. 189, 2 nlb., ilustr., portr.

Na zlec. Komitetu Obchodu 400 Rocznicy Urodzin Szymona Szymonowicza oraz 40-lecia Istnienia Gimnazjów Zamojskich w Zamościu. — Na okł.: 1916—1959.

69. CHADRYSIAK BRONISŁAWA: Państwowe Liceum Ogólnokształcące imienia Kazimierza Wielkiego w Zduńskiej Woli. 1915—1958. Wyd. 1). Zduńska Wola (1959) Dyr. LO im K. W. (Wydawn. Łódzkie, Druk. RSW „Prasa” Łódź) ss. 47, 1 nlb., ilustr., portr.

70. [CZTERDZIESTOLECIE] 40-lecie Gimnazjum i Liceum im. Narczy Zmichowskiej. Pamiętnik Zjazdu byłych wychowanek w Warszawie 22 listopada 1959 r. (Wstęp i oprac.: Danuta Rudnicka-Kaczyńska. Warszawa 1960 Ludowa Spółdz. Wydawn.) ss. 129, 1 nlb., tabl. 11 w tym portr.

M. in.: LEWANDOWSKA A.: Słowo wstępne; WINNICKA A.: Narczy Zmichowska; MICHAŁOWSKA B.: Historia Gimnazjum i Liceum im. Narczy Zmichowskiej w Warszawie.

71. DWA DNI w mieście naszej młodości. Sprawozdanie ze Zjazdu Koleżeńckiego Wychowanek Gimnazjum Męskiego w Sanoku w 70-lecie Pierwszej Matury w roku 1958. (Przygot.: Zofia Bandurkówna i in. Oprac. graf.: Mieczysław Chmielewski. Warszawa 1960 Druk. Państw. Zakł. Wydawn. Szkoln. Bydgoszcz) ss. 243, 1 nlb., ilustr., portr., err.

Staraniem Komitetu Zjazdu Koleżeńckiego Wychowanek Gimnazjum w Sanoku w 70-lecie Pierwszej Matury.

72. GDAŃSKIE Gimnazjum Akademickie. Księga pamiątkowa dla uczczenia czterechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum Gdańskiego 1558—1958. Gdynia 1959 Wydawn. Morskie ss. 344, 4 nlb., 33 tab., 5 portr., rys., bibliogr., Rez., Sum. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Gdańsku.

Zawiera: KUBIK K.: Rola Gimnazjum Akademickiego w rozwoju nauk ścisłych w Gdańsku; Współpraca Gimnazjum Akademickiego z Towarzystwem Przyrodniczym w Gdańsku; NA-DOLSKI B.: Profesor filozofii gimnazjum gdańskiego Henryk Nicolai w świetle swej autobiografii; MEMORIAL rektora gimnazjum gdańskiego Jakuba Fabricjusza z r. 1888; KUBIK K.: Kalendarologia profesora Pawła Patera; MĘŻYŃSKI K.: Studia Godfryda Ernesta Grodka w gdańskim Gimnazjum Akademickim; RADOWICZ E.: Na straży polskości; Z pierwszych lat pobytu Mrongowiusza w Gdańsku.

73. HISTORIA szkoły imienia Anieli Wereckiej. Warszawa 1960 (Druk. RSW „Prasa”) ss. 20.

Wspomnienia wychowanek.

74. IGNAR STEFAN: Historia szkoły w Łaznowie. (Warszawa) 1959 Ludowa Spółdz. Wydawn. ss. 154, 6 nlb., tabl. 22, portr. 14, tab.

75. KSIĘGA pamiątkowa. Jednodniówka. Na 40-lecie Państwowego Gimnazjum im. św. Jana Kantego oraz Liceum Ogólnokształcącego im. Marcina Kasprzaka w Poznaniu 1920—1960. Poznań 1960 (Zakład Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 252, tab. 2, bibliogr., powiel.

M. in.: Z dziejów szkoły: OPATRYNY J. W.: Początki gimnazjum im. św. Jana Kantego w Poznaniu; OPATRYNY J. W., PERTEK K., SULCZYŃSKI J.: Przyczynki do historii gimnazjum przedwojennego; ZEMBRZUSKI W.: Z działalności III Liceum Ogólnokształcącego im. Marcina Kasprzaka w Poznaniu; Nasi wychowawcy: [Krótkie biografie, dane bibliograficzne, działalność wychowawcza i naukowa]; Z przeżyć i doświadczeń wychowawców: MALACZYŃSKA-SUCHCITZOWA Z.: O metodach dydaktycznych i wychowawczych stosowanych w nauczaniu biologii. Lata 1920—1951; WILLAUME J.: Foglady i działalność wychowawcza Piotra Zukońskiego; ŚLACZKOWNA J.: Spotkanie z przeszłością; FAZANOWICZ J.: Mens sana in corpore sano [O wychowaniu fizycz. w Gimnazjum im. św. Jana Kantego w Poznaniu]; SULCZYŃSKI J.: Przez roboty ręczne do politechnizacji szkoły; NOWA-CZYK E.: Władysław Drzewiecki i jego dzieło. Wspomnienia i refleksje wychowanka; POWIDZKI JAN: Jan Mroziński — malarz i krytyk; WILLAUME J.: Z doświadczeń wychowawczych i dydaktycznych historyka; CHMIELOWCOWA J.: Wpływ wychowania na wyniki nauczania; Wychowankowie o sobie; ZAKRZEWSKI Z.: Był wychowankowie szkoły w świetle badań ankietowych byłych wychowanek ogłoszone drukiem [w latach 1935—1959].

76. KSIĘGA pamiątkowa Polskiego Gimnazjum Macierzy Szkolnej w Cieszynie obecnie Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego im. Antoniego Osuchow-

skiego w Cieszyńcu. Wydana z okazji 65. rocznicy założenia szkoły. (Kol. red.: Franciszek Bogocz i in.). Katowice 1960 „Śląsk” ss. 164, 4 nlb., tabl. 6, portr. 1 i w tekście, tab., bibliogr.

Na k. przedt. tytuł: Księga pamiątkowa 65 lat Gimnazjum im. A. Osuchowskiego w Cieszyńcu. M. in.: POPIOLEK F.: Antoni Osuchowski; ZAJĄC A.: Walka o otwarcie polskiego gimnazjum w Cieszyńcu; SZCZUREK K.: Zarys dziejów szkoły; BROŻEK L.: Gospodarze szkoły (Biografie); GUZIUR E.: Arlon. Towarzystwo muzycjalno-wokalne uczniów gimnazjum polskiego w Cieszyńcu; BROŻEK L.: Szkoła a kultura; WYKAZ ważniejszych prac drukowanych w sprawozdaniach szkolnych.

77. KSIĘGA pamiątkowa Szkoły Realnej, Państwowego Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Żywcu. (Red.: Jerzy St. Polaczek). Żywiec 1959 Kom. Obchodu 55-lecia L. O. im M. Kopernika (Druk. Wydawnicza Kraków) ss. 126, 6 nlb., ilustr., portr., tab., bibliogr.

Komitet Obchodu 55-lecia Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Żywcu. Przewodn. Kom. red.: Zofia Hebenstreit.

Tyt. okł.: Księga pamiątkowa 1904—1959.

M. in.: JAKUBIEC S.: Słowo wstępne; JEZIORSKA-JANIKOWA S.: Szkoła i ludzie; BIAŁKOWNA K.: Nasza szkoła — zarzewie ruchu niepodległościowego ziemi żywieckiej; PŁON niesiemy. plon. Zyciorysy i wykazy prac naukowych wychowanków i wychowawców.

78. KSIĘGA pamiątkowa Zjazdu Malachowiaków. 1180—1957/58. (Przewodn. kol. red. Jakub Chojański). Płock (1960) Centrala Wydawn. Druków, Płocka Druk. Akcydensowa, Kłisze: Druk. Dom. Słowa Pol. Warszawa ss. 257, 7 nlb., ilustr., portr., bibliogr. Komitet wykonawczy Jubileuszowego Zjazdu Wychowanków Gimnazjum i Liceum Marszałka Stanisława Malachowskiego.

M. in.: WERDENOWSKI Z.: Dorobek szkoły, jej obecny stan i perspektywy rozwojowe; LUTYŃSKI R.: Rok 1905 w naszej szkole; SZULKIN M.: Strajk szkolny 1905 r.; DOROBK F.: Perspektywy rozwoju miasta Płocka; ZEBROWSKI T.: Dzieje Kolegiaty św. Michała i szkoły kolegiackiej (1180—1611); Kolegium Jezulickie w Płocku i szkoła przezeń prowadzona (1618—1773); KOSTANECKI S.: Szkoła w latach 1773—1945; Nauczyciele i wychowankowie szkoły; GUTRY CZ.: Wystawa pl.: Przeszłość Szkoły i prace jej wychowanków; KIEFFER-KOSTANECKA M.: Koleżeńskie zjazdy maturalistów; GRODEK A.: Ludwik Krzywicki jako profesor. Wspomnienie ucznia; KACPRZAK M.: O doborze młodzieży na studia akademickie; ZGLEŃCICKI T.: Polski Nobel.

79. MŁODY las. Zjazd koleżeńcki byłych wychowanków Szkoły Konopczyńskiego oraz Gimnazjum i Liceum Państwowego im. A. Mickiewicza w Warszawie, 6—7 czerwca 1959 roku. (Red.: Lesław M. Bartelski [Warszawa] 1959 Prez. Kom. Organiz. Zjazdu...) ss. 61, 2 nlb., ilustr., portr.

M. in.: JURASZYŃSKI J.: Z historii naszej szkoły.

80. NASZE myśli. Jednodniówka. (Kol. red.: Jan Zieliński, Lechosław Nowakowski, Józef Kłapinarski, A. Kubicki), Czarnków 6. VI. 1959 (Kom. i Zjazdu Wychowanków i Wychowawców Gmn. i Liceum Druk. Chodzieżskie Zakł. Przem. Teren.) ss. 24, ilustr., portr., tab.

40-lecie Gimnazjum i Liceum w Czarnkowie 1919—1959.

81. PAMIĘTNIK zjazdowy, 5—7. VI 1959. (Krotoszyn 1959 Kom. Zjazdu Wych. Lic. Druk. Szamotulskie Przedsięb. Przem. Teren.) ss. 71, 1 nlb.

Zjazd Wychowawców i Wychowanków Liceum im. Hugona Kollataja w Krotoszynie.

M. in.: BAK K.: Zarys historii Gimnazjum im. H. Kollataja w Krotoszynie w latach 1836—1939; WYBIERAŁSKI J.: Zarys historii Gimnazjum i Liceum w Krotoszynie od 1945—1959.

82. [PIĘĆDZIESIĄT] 50 lat szkół średnich w Wieluniu. Sprawozdanie ze zjazdu koleżeńckiego odbytego w dniach 5 i 6 lipca 1958 r. (Kom. red.: Czesław Aultch, Marian Błajak, Władysław Jerzy Kaspiński i in. Okł.: Hanna Włoczevska. Warszawa 1959 „Nasza Księgarnia”) ss. 108, 4 nlb., ilustr., portr.

Rec.: Sosnowski Józef. Przegląd Historyczno-Oświatowy 1961 nr 2 s. 264—265.

83. RZECZPOSPOLITA Mazowiecka. Numer specjalny wydany z okazji zjazdu wychowanków byłej Szkoły Mazowieckiej w Warszawie w dniu 29 maja 1960 roku. (Red. nac.: Edmund Polak. Warszawa) 1960 (Druk. Lud. Spółdz. Wydawn.) ss. 27, 1 nlb. Komitet Organizacyjny Zjazdu.

M. in.: SUZIN A.: Zarys historii Szkoły Mazowieckiej w Warszawie. Lata 1905—1939; JARZĘBSKI A.: Szkoła Mazowiecka w latach okupacji 1939—1944.

84. SPRAWOZDANIE Dyrekcji Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle za lata 1939—1959. Jasło (1959) LO (Druk. Tarnowskie Zakł. Przem. Teren.) ss. 79, 1 nlb., err.

Wyd. w rocznicę 15-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

M. in.: LISOWSKI J.: Karta z dziejów tajnego nauczania. Tajne nauczanie w zakresie szkolnictwa licealnego ogólnokształcącego w Jaśle w latach 1939—1944; ZIELIŃSKI K.: Na śladach czterdziestoletniej pracy Liceum Ogólnokształcącego w Jaśle.

85. SZKOŁA polska na ziemi zlotowskiej. (Lata 1929—1959. Jednodniówka, Red.: Władysław Brzeziński, Henryk Kaczmarczyk, Jan Kocik, Jan Różeński, Przygot. i skompletowanie materiałów do druku: Maria Hudymowa. Okł.: Józef Kempfński). Koszalin 1959 (Koszal. Zakł. Graf.) ss. 79, 1 nlb., bibliogr. Zarząd Obwodu Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich, Złotów.

Na okł.: Rada Obwodowa TRZZ, Złotów. Wyd. z dotacji Rady Okręgu TRZZ w Koszalinie.

Zawiera: KACZMARCZYK H.: Krótki zarys historii ziemi zlotowskiej; ROŻEŃSKI J., BRZEZIŃSKI W.: Szkolnictwo polskie na ziemi zlotowskiej w okresie międzywojennym; JAROSZYK II.: Stan i rozwój szkolnictwa podstawowego na ziemi zlotowskiej od 1945 r.; WŁOSZCZYŃSKI F.: Szkoła podstawowa i liceum ogólnokształcące w Złotowie; BRZEZIŃSKI W.: Liceum Pedagogiczne w Złotowie; ŁUKASZEWICZ S.: Państwowe Technikum Rolnicze w Złotowie; KULWICKI S.: Zasadnicza Szkoła Metalowa w Złotowie; KAMPROWSKI S.: Państwowe Ognisko Muzyczne w Złotowie; POLAŃSKI S.: Szkoła Zasadnicza i Technikum Przemysłu Miynarskiego w Krajance.

86. SZKOŁA Realna, Gimnazjum i Liceum im. Stanisława Staszica w Warszawie w latach 1906—1951. Historia i wspomnienia. [Warszawa] 1959 (Zakład Prod. Skrypców Politechn. Warsz.) ss. 86, portr. 2, powiel.

Wyd. z okazji Zjazdu Wychowanków, Warszawa 23 i 24 maja 1959 r.

87. WSPOMNIENIA o szkole Edwarda Rontalera 1896—1939. (Red.: Ireneusz Zawadzki. [Warszawa] 1960 Powielar. „Tekst”) ss. 102, tabl. 19, w tym portr., err. Komitet Organizacyjny II-go Zjazdu Wychowanków Szkoły Edwarda Rontalera.

M. in.: REGULSKI J.: Edward Aleksander Rontaler 1896—1937; ZAWADZKI I.: Szkoła Rontalera.

88. Z DZIEJÓW Szkoły XII-tej Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego w Łodzi, ul. Narutowicza 58 [b. gimnazjum J. Pryssewicz i J. Czapeczyńskiej]. (Materiały zebrała Zofia Nowińska. [Łódź] 1959 Łódz. Zakł. Graf.) ss. 53, 1 nlb., tabl. 2, ilustr., portr. Komitet Organizacyjny Pierwszego Powojennego Zjazdu Byłych Wychowanków.

M. in.: NOWIŃSKA Z.: Wstęp; Historia Szkoły; PIERZCITALANICA-JESKE S.: Pani Przełożona; NOWIŃSKA Z.: Tadeusz Czapeczyński; KIEROŃSKA II.: Moje pierwsze kroki w XII Szkole Podstawowej i Liceum; RYCHLIK-GRZELAKOWSKA S.: Wspomnienie o Marii Wyszackiej. AMMAN-KARASKOWOWA Z.: Całe życie dla szkoły; STANCZYKÓWNA K.: Tragiczna studniówka; KOPCZYŃSKA-PIOTROWSKA Z.: Teatrzyk.

89. III ZJAZD wychowanków szkół białskich. Przemówienia, fotografie, sprawozdania. Biała Podlaska 1959 (Druk. Biała Podlaska) ss. 100, 3 nlb., ilustr., portr. Tekst częściowo łac.

M. in.: HUCZKO J.: Referat. [Rys historyczny szkół białskich]; UCHWAŁY Zjazdu.

2. Z HISTORII LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH DLA PRACUJĄCYCH

90. [DZIESIĘĆ] X lat Klonowej. 1930—1960. Korespondencyjne Liceum Ogólnokształcące nr 3, Warszawa [1960] (Wojskowe Zakł. Graficzne) ss. 3—26, ilustr., portr. Red. i wyd.: Rada Pedagogiczna i Rada Słuchaczy przy współud. absolwentów 3 KLO.

91. PIERWSZY Zjazd absolwentów Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w Raciborzu. 27 września 1959. Red. Alojzy Nowara. Katowice 1959 „Śląsk” ss. 92, 3 nlb., ilustr., portr., tab.

3. Z HISTORII SZKOŁ ARTYSTYCZNYCH

92. DZIESIĘĆ lat Państwowego Liceum Muzycznego w Łodzi. Kom. red.: Piotr Bąk i in.) Łódź 1960 Druk. RSW „Prasa” ss. 54, 5 nlb., ilustr., portr., tab., Rez., Zsf. Komitet Rodzicielski Państwowego Liceum Muzycznego i Państwowej Podstawowej Szkoły Muzycznej w Łodzi.

Tyt. okł.: X-lecie Państwowego...

93. [DZIESIĘĆ] X lat pracy Państwowej Szkoły Muzycznej nr 7 w Warszawie-Włochach. Warszawa 1960 (Wojskowe Zakł. Graf.) ss. 27, 1 nlb., ilustr., portr. Komitet Organizacyjny 10-lecia PSM.

Na k. tyt. przed tytułem: 1950—1960.

M. in.: SWIERZEWSKA H.: Szkoła w środowisku; KIELCZEWSKA J.: Monografia Szkoły.

97. KUCZEWSKA JANINA: X lat pracy Państwowej Szkoły Muzycznej w Płocku. 1950—1960. (Płock 1960 Ploc. Druk. Akcydensowa) ss. 15, 1 nlb., ilustr. Komitet Organizacyjny 10-lecia PSM.

Nazwa autora na odwr. k. tyt.

95. PIĘTNASTOLECIE szkolnictwa artystycznego Lubelszczyzny. (Kom. red.: Eugeniusz Baranowski i in. Oprac. graf.: Henryk Zwolackiewicz). Lublin 1960 (Lub. Druk. Prasowa) ss. 17, 2 nlb., tabl. 13.

Tyt. okł.: Szkoły artystyczne Lubelszczyzny.

M. in.: NADULSKI E.: [Przedmowa]; LIPSKA H.: Szkolnictwo artystyczne Lubelszczyzny; ZWOLAKIEWICZ H.: Ponaukiwanie wyrazu artystycznego w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Lublinie; PRZECHODZIK A.: Zagadnienia wychowawcze w szkołach artystycznych.

96. SMOLUCHA WŁADYSŁAW: X lat pracy Państwowej Szkoły Muzycznej w Oświęcimiu. 1949—1959. Oświęcim 1960 (Katowickie Zakł. Graf.) ss. 36, ilustr., portr. Komitet Rodzicielski Państwowej Szkoły Muzycznej w Oświęcimiu.

Nazwa autora na odwr. k. tyt.

Zob. też: poz. 85.

4. Z HISTORII ZAKŁADÓW KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI

97. DZIERZBICKA WANDA: Dzieje jednej szkoły. 1908—1949. Monografia Seminarium Nauczycielskiego i Liceum Pedagogicznego im. Elżby Orzeszkowej w Warszawie. Posłowie: Stanisław Dobrowolski. (Wzrosty: Mieczysław Kościelniak). Warszawa 1960 PZWS ss. 214, 1 nlb., ilustr., portr., tab.

98. [PIĘĆDZIESIĘCIOLECIE] 50-lecie pracy. Państw. Seminarium Nauczycielskie Męskie w Białej-Krakowskiej T.S.L. [Towarzystwa Szkoły Ludowej] 1908. Liceum Pedagogiczne im. G. Piramowicza w Bielsku-Białej 1958. (Księga pamiątkowa. Red.: Stanisław Opielowski, Antoni Korpiela. [Bielsko-Biała] 1960 Bielskie Zakł. Graf.) ss. 126, 2 nlb., ilustr., portr.

M. in.: MORCINEK G.: Słowo wstępne; LISTA osób, które poległy w walkach niepodległościowych: SKOCZEK S.: Krótki zarys dziejów naszej szkoły; Nasi wychowawcy, dyrektorzy i nauczyciele: Z. Stein, E. Türschmid, E. Federowicz, J. Biega, J. Dychtoń, S. Iżewski, W. Koterbski, F. Mikulski, S. Porębski, F. Stelmaszyński, J. Cabak; Sylwetki kolegów, którzy są dumą i chlubą naszego Zakładu. 1. OPIEŁOWSKI S.: Karol Badura — nauczyciel, oficer 2. Korpusu Wojska Polskiego, artysta malarz. 2. KOBIELA J.: Nauczyciel malarz — partyzant. Wspomnienie o Józefie Głu. 3. OPIEŁOWSKI S.: Gustaw Morelnek; MORCINEK G.: Słoneczne wspomnienia. BRODA J.: Los liścia pomiatanego wiatrem. Tulące dzieje Stawiczka Kowalika.

99. PIĘCIOLECIE Studium Nauczycielskiego im. Ewarysta Estkowskiego w Łodzi (1955—1960). Jednodniówka. Łódź 1960 (Druk. RSW „Prasa”) ss. 23, 1 nlb., ilustr., tab.

M. in.: ZACZEK J.: 1955—1960; SPORNY K.: Dokształcanie nauczycieli szkół podstawowych.

V. Z HISTORII SZKOŁ WYŻSZYCH W POLSCE

1. AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA

100. IV SESJA Naukowa Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie połączona z VIII Zjazdem Naukowym Wychowanków Uczelni, 14—15. IV. 1958 r. Kraków 1959

(Druk. Uniw. Jagiel.) ss. 35. Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Zeszyty Naukowe, nr 20. Zeszyt specjalny, nr 22. Stowarzyszenie Wychowanków AGH.

Na okł. IV Sesja Naukowa AGH. VIII Zjazd Naukowy Wychowanków Uczelni. Zeszyty Naukowe Akademii Górniczo-Hutniczej. 40-lecie Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie 1919—1959.

2. AKADEMIE MEDYCZNE

Poznań

101. KRONIKA Akademii Medycznej w Poznaniu. Od 1 stycznia 1950 r. do 30 września 1957 r. T. 1—3. (Red. nac.: Adam Wrzosek). Poznań 1959 (Zakł. Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 465 + ss. 452 + ss. 370; tab., bibliogr., powiel.

GRONTOWSKI J.: Słowo wstępne. M. in. wykazy bibliogr. prac nauk. pracowników AM.
102. STUDIUM Farmaceutyczne w Poznaniu 1919—1959. Jednodniówka wydana z okazji koleżeńskiegO zjazdu wychowanków w dniach 18 i 19 września 1959 r. Poznań 1959 (Zakł. Graf. im. M. Kasprzaka) ss. 26, 4 nłb., portr., bibliogr.

M. in.: ADAMANIS F.: Dorobek naukowy Wydziału Farmaceutycznego w Poznaniu; GŁOWACKI W.: 40 lat Poznańskiego Studium Farmaceutycznego.

Wrocław

103. AKADEMIA Medyczna we Wrocławiu 1950—1960. Medical Academy in Wrocław 1950—1960. (Przew. Korn. red.: Zdzisław Wiktor. Materiał ilustr. Bronisław Kupiec). Wrocław 1960 (1959 PWN) ss. 451, 1 nłb. ilustr. portr.

Tyt. okł.: Academia medica Vratislaviensis 1950—1960. Teksty równoległe pol. i ang.
Zawiera działy: Rozwój Akademii Medycznej; Wydział Lekarski; Zakłady teoretyczne; Kliniki; Oddział Pediatriczny; Oddział Stomatologiczny; Wydział Farmaceutyczny; Zakłady międzywydziałowe; M. in.: Barg L.: Biblioteka Akademii Medycznej.

Zabrze

104. „SŁĄSKI MEDYK”. Wydanie specjalne poświęcone uroczystości X-lecia Śląskiej Akademii Medycznej. Zabrze 1958 (1959 Druk. RSW „Prasa” Katowice) ss. 39, 1 nłb., ilustr., portr.

M. in.: CIWALIBOGOWSKI A.: Teoretyczne postulaty racjonalnego wychowania; STOKŁOSA E.: Nasz dziesięcioletni wkład w 50-lecie Akademickiego Zrzeszenia Sportowego.

3. AKADEMIE WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

Warszawa

105. AKADEMIA Wychowania Fizycznego imienia generała broni Karola Świerczewskiego w latach 1929—1959. Księga pamiątkowa. (Red.: Zygmunt Gilewicz). Warszawa 1960 „Sport i Turystyka” ss. 398, 2 nłb., ilustr., portr., tab., bibliogr.

M. in. wykazy prac pracowników AWF.
Zawiera: Cz. 1: GILEWICZ Z.: Droga rozwoju Akademii Wychowania Fizycznego; Cz. 2: GNIEWKOWSKI W.: Kronika. W tym: MOLIERE S.: Tajne nauczanie w Warszawie w r. 1943/44; JAKUBOWSKI T.: Działalność absolwentów CIWF i AWF w Oficerskich Obozach Jenieckich; FINSKI O.: Kursy wojskowe w przy AWF w latach 1947—59; Organizacje młodzieżowe w Akademii Wychowania Fizycznego w latach 1946—1960. Oprac.: J. BOROWIECKI i in. Red.: H. LASKIEWICZ, WOHL A., KRAJEWSKI M.: Organizacja partyjna — ośrodek ideowo-polityczny AWF; MALINOWA L., KWIATKOWSKA M.: Sprawozdanie z pracy związkowej w AWF; Cz. 3: Dorobek dydaktyczno-naukowy katedr i zakładów; BOROWIEC S.: Wkład Zakładu Anatomii do rozwoju nauk o wychowaniu fizycznym; Działalność Zakładów Antropologii i Biologii w trzydziestolecie 1929—1959; MILICEROWA H., KURNIEWICZ-WITCZAKOWA R.: Powstanie Zakładu Antropologii i rozwój jego problematyki naukowej; BILEWICZ S.: Działalność naukowa Zakładu Biologii AWF, lata 1949—1959; BOREJSZA CZ.: Wkład Katedry Ciężkiej Atletyki WFW do dzieła podbudowy teoretycznej i metodyki zapasów dżudo i podnoszenia ciężarów; KWASNICOWA Z.: Rozwój i charakter prac naukowych, metodycznych i kompozycyjnych w zakresie ćwiczeń muzyczno-ruchowych i tańców ludowych w latach 1929—1959; KOZŁOWSKI S.: Kierunki badań Zakładu Fizjologii Akademii Wychowania Fizycznego; SZULC M.: O działalności Zakładu Chemii Ogólnej; BARAŃSKI K.: Przegląd kierunków metodycznych oraz problematyki i metod badawczych z zakresu gimnastyki w okresie 30 lat CIWF i AWF; JAKUBOWSKI T.: Wzrost i dzieło Katedry Sportowych Gier Zespołowych

AWF; JAKUBOWSKA H.: Rozwój organizacyjny i dorobek naukowy Zakładu Historii Kultury Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego; BIELCZYK Z.: Wkład Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego i Akademii Wychowania Fizycznego do teorii i metodyki turystyki, narciarstwa i żeglarsstwa; CZARNOCKA-KARPIŃSKA W.: Zagadnienia medyczne oraz ich realizacja w CIWF i AWF; PADIŚ Z.: Charakter i rozwój prac metodyczno-naukowych w dziedzinie lekkiej atletyki w CIWF i AWF; WOŁOSZYN S.: O badaniach pedagogicznych nad wychowaniem fizycznym prowadzonych w Katedrze Pedagogiki AWF; NAWROCKA W.: Dorobek naukowo-badawczy Zakładu i Katedry Psychologii Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego i Akademii Wychowania Fizycznego w latach 1932—1959; BOGAJEWSKI D., ROSZKO R.: Pływanie w CIWF i AWF; WOJŁŁ A.: Problematyka społeczno-filozoficzna kultury fizycznej; LASIKOWSKI K.: Szermierka i boks w CIWF i AWF przed i po wojnie; PRZEWEJDA R., TRZESNIEWSKI R.: Wkład Katedry Teorii i Metodyki Wychowania Fizycznego do rozwoju nauk o wychowaniu fizycznym; NIEWIADOMSKI M.: Z prac dydaktyczno-naukowych Zakładu Metodyki WF; SYPNIEWSKA H.: Biblioteka Akademii Wychowania Fizycznego; HĄDZIELEK K.: Klub AZS-AWF; LACHOWICZ L.: Rola CIWF i AWF w kształceniu instruktorów i trenerów dla ruchu sportowego; ABSOLWENTKI I ABSOLWENCI Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego i Akademii Wychowania Fizycznego.

Poznań

106. [CZTERDZIEŚCI] 40 lat od Katedry Wychowania Fizycznego UP [Uniwersytetu Poznańskiego] do Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w Poznaniu. (Red.: Michał Godycki. Okł.: Antoni Gołębiak). Poznań 1959 (WSWF. Państw. Wydawn. Naukowe, Pozn. Druk. Naukowa) ss. 564, 2 nlb., tabl. 10, portr. 1, ilustr., tab., bibliogr., Réz.

Zawiera: GODYCKI M.: Zamiana słowa wstępnego. Cz. 1: Prace historyczne i wspomnienia; GROT Z.: Krótki rys dziejów Studium Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919—1939; BURDELKA J.: Wspomnienia z działalności Studium Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w okresie powojennym 1945—1959; LAURENTOWSKI F.: Wacław Sikorski i jego działalność w Studium WF UP; BALCEREK A.: Kursy dla nauczycieli wychowania fizycznego organizowane w oparciu o Studium WF UP w Poznaniu; BŁACHOWSKI S., OLSZEWSKA G.: Czterdzieści lat psychologii w poznańskiej Szkole Wychowania Fizycznego. Cz. 2: Prace z okresu Katedry i Studium W.F.; PIASECKI E.: Tradycyjne gry i zabawy ruchowe oraz ich geneza. Cz. 3: Prace z zakładów WSWF; KIEŁCZEWSKI B.: O potrzebie ekologizacji wychowania fizycznego i sportu; BOGUCKI J.: Wpływ ciśnienia atmosferycznego i temperatury powietrza na ciśnienie tętnicze krwi i częstość tętna na podstawie badań wykonanych na obozie letnim w Sierakowie Wlkp. w 1938 r.; KOLACZKOWSKI J.: Topografia opłucnych śródpiersiowych u dorosłych przy wdechu i wydechu; KOLACZKOWSKI Z., KABSCII A.: Niektóre cechy morfologiczne mięśnia zginacza kieluka długiego (Musculus flexor pollicis longus) u człowieka; GODYCKI M.: Antropologia a wychowanie fizyczne; DROZDOWSKI Z.: Charakterystyka antropologiczno-somatyczna studentów Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w Poznaniu w latach 1952—1958; BĄCZYK S., LEMPKA A.: Witamina A i karotenoidy prowitaminowe w wybranych artykułach spożywczych oraz ich znaczenie w prawidłowym rozwoju organizmu; GORNA M.: Z zagadnień żywienia studiujących wychowanie fizyczne; NOŻYŃSKA Z.: Ewolucja metody gimnastyki w Studium Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Poznańskiego. Okres 1921—1939 po pierwszej wojnie światowej; MEO-KOSIEWICZ H.: Ewolucja metodyki gimnastyki w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Okres 1945—1959 po drugiej wojnie światowej; HOFFMANN K.: Wybrane zagadnienia z biomechaniki sprintu; NIJAKOWSKI F.: Sprawozdanie z próbnych badań wpływu wysiłku fizycznego na czas reakcji psychomotorycznej; MATYŃIA J.: Wiosnąca siła kończyn w pływaniu kraulem i stylem klasycznym. Doniesienie tymczasowe; WRÓBLEWSKI W.: Osiągnięcia w dziedzinie notacji tańców i ćwiczeń ruchowych oraz możliwości zastosowania kinetografii Lubana-Knusta we współczesnym wychowaniu fizycznym; LAURENTOWSKI F.: Praktyki pedagogiczne w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu; SICARZEWSKA J.: Stosunek studentów WSWF do obowiązkowych zajęć na uczelni; GAJ J.: Źródła prawne w badaniach dziejów kultury fizycznej w Wielkopolsce.

4. INSTYTUT PEDAGOGICZNY W KATOWICACH

107. DOBROWOLSKI TADEUSZ J.: Geneza i początki Instytutu Pedagogicznego w Katowicach. Katowice 1960 (Chorzowskie Zakł. Graf.) ss. 36. Śląski Instytut Naukowy. Biuletyn nr 17.

5. POLITECHNIKI

Częstochowa

108. POLITECHNIKA Częstochowska 1949—1959. Dziesięciolecie działalności. (Red.: Alfred Czarnota. [Częstochowa 1960] Częstochow. Zakł. Graf.) ss. 1 nlb., ilustr., portr., tab., bibliogr.

M. in.: NIESZPOREK R.: Słowo wstępne; JĘDRAS S.: Słowo wstępne; KOWALSKI T.: Słowo wstępne; KOLAKOWSKI J.: Z pierwszych dni Uczelni; RYS historyczny uczelni; WYKAZ publikacji pracowników Politechniki Częstochowskiej w latach 1949—1959.

Gliwice

109. POLITECHNIKA Śląska im. Wincentego Pstrowskiego 1945—1960. (Materiał zebrali i oprac.: Józef Czerni i in. Przewodn. Kom. red.: Tadeusz Laskowski). Gliwice 1960 (Zakład Prod. Pomocy Nauk. PS) ss. 174, 1 nlb., tabl. 24 w tym portr., pl. 1, tab., Rez., Sum.

110. SPRAWOZDANIE ze Zjazdu koleżeńckiego pierwszych absolwentów Wydziału Mechanicznego Politechniki Śląskiej w Gliwicach z lat studiów 1945—1949. Gliwice 4. IV. 1959. (Autorzy: Stanisław Ochęduszek i in. [Gliwice] 1959 Zakł. Prod. Pomocy Nauk. Politechn. Śląs.) ss. 86, tab. 6, powiel.

Łódź

111. PIĘTNĄSCIE lat Politechniki Łódzkiej. 1945—1960. (Praca zbiorowa pod red. Wilktora Chitruka. Oprac. W. Chitruk i in. Klimek M.: [Przedmowa]. Łódź 1960 Państw. Wydawn. Naukowe. Druk. Państw. Zakł. Wydawnictw Szkolnych) ss. 396, 175, 1 nlb., portr. 4, ilustr., tab., bibliogr., err. Politechnika Łódzka.

M. in.: Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Politechniki Łódzkiej za lata akademickie 1945/1946—1959/1960.

Warszawa

112. FILIPKOWSKI ANDRZEJ: Sprawozdanie z działalności katedry w latach 1946—1959. Warszawa 1960 (Zakład Prod. Skryptów PW) ss. 65, bibliogr., powiel. Politechnika Warszawska. Katedra Podstaw Teleelektryki.

Tyt. nagł.: Katedra Podstaw Telekomunikacji, sprawozdanie z działalności w latach 1946—1960. M. in.: wykazy publikacji pracowników poszczególnych zakładów. Do użytku wewn.

6. UNIWERSYTESY

Kraków

113. CHAMCÓWNA MIROSLAWA: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w latach 1786—1795. (Wyd. 1. Red.: Kazimierz Opalek). Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich, Wydawn. PAN ss. 259, 1 nlb., tabl. 2, portr. 4, bibliogr., Sum. Polska Akademia Nauk. Komitet Historii Nauki. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki, 9.

M. in.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1786—1794.

Lublin

114. [PIĘTNĄSCIE] 15 lat Lubelskiego Ośrodka Uniwersyteckiego. Referat wygłoszony na Akademii w dniu 23. X. 1959 r. Przygot.: Konstanty Strawiński, Gabriel Brzęk, Stanisław Grzycki, Józef Mazurkiewicz. Lublin 1959 (Lub. Druk. Prasowa) ss. 18, tab.

Poznań

115. KRONIKA Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za rok akademicki 1957/1958 za rektoratu prof. dra Alfonsa Klafkowskiego i Inauguracja roku akademickiego 1958/59 w dniu 1 października 1958 r. (Red.: Adam Lopatka). Poznań 1960 Państw. Wydawn. Naukowe ss. 269, 2 nlb., tabl. 1, portr. 1, tab., bibliogr.

M. in.: LABUDA G.: O aktualności Millenium państwa polskiego; WYDAWNICTWA naukowe Uniw. im A. Mickiewicza w Poznaniu oraz poszczególnych zakładów. [Bibliografia].

Warszawa

116. The UNIVERSITY of Warsaw. 1808—1818—1958. Ed.: Aleksander Gleysztor and Marian Strzemiński. Transl. from the Pol.: Bożena Henisz-Retmann. Graph. layout: Czesław Wielhorski. Warsaw 1958 „Arkady” ss. 95, 1 nlb., tabl. 32, ilustr., portr., mapy.

Tyt. oryg.: [Uniwersytet Warszawski]; Tyt. okł.: Universitas Varsoviensis. — M. in.: KIENIEWICZ S.: History of the University of Warsaw; STUMMER W.: The University Library; STRZEMIŃSKI M.: The University of Warsaw today.

117. Varsávskij universitet. 1808—1818—1958. Red.: Aleksander Gejštór [Aleksander Gleysztor] i Marian Stěmieniškij [Marian Strzemiński]. Perek.: Maria Abramovič-Vol'skaja [Maria Abramowicz-Wolska] i Janina Valickaja (Janina Walicka). Chudożestw. oform.: Česlav Vel'gorskij [Czesław Wielhorski]. Warszawa 1960 „Arkady” Druk. Uniw. Jagiell. Kraków ss. 95, 1 nlb., tabl. 32, ilustr., portr., mapy.

Tyt. oryg.: [Uniwersytet Warszawski]; Tyt. okł.: Universitas Varsoviensis; M. in.: KENIEWICZ S. [KIENIEWICZ S.]; Iz istorii Varsávskogo universiteta; STUMMER V. [STUMMER W.]; Biblioteka Varsávskogo universiteta; STĚMIENSKIJ M.: Segodnjajnij den' Varsávskogo universiteta.

Wrocław

118. UNIWERSYTET Wrocławski w latach 1945—1955 (Wyd. 1. Przewodn. kom. red.: Edward Marczewski). T. 1—2. Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. 340, 3 nlb., tabl. 50, tab., ss. 556, 1 nlb., bibliogr.

Wyd. z pomocą finans. Tow. Rozwoju Ziemi Zachodnich. M. in.: T. 1: NAWARA S.: Biblioteka Uniwersytecka; T. 2: NEKROLOGIA. W tym bibliografia prac dotyczących niektórych pracowników; FLORCZAK A.: Publikacje pracowników i studentów. W tym Wydział Lekarski oprac. L. KAGLIKÓWNA, J. KOZAKOWA; Materiały do bibliografii druków o Uniwersytecie. Przy współpr. M. DOBRZAŃSKIEJ i J. IGNATOWICZ; LONGCHAMPS F.: Postowie.

Zob. też: poz. 40.

7. WYŻSZE SZKOŁY EKONOMICZNE I ADMINISTRACYJNO-HANDLOWE

Częstochowa

119. UZUPEŁNIENIE do Sprawozdania WSAH [Wyższej Szkoły Administracyjno-Handlowej] i WSE [Wyższej Szkoły Ekonomicznej] w Częstochowie za lata 1945—57 dotyczące okresu 1957—1959. (Częstochowa 1959 Senat WSE. Częstoch. Zakł. Graf.) ss. 35, 1 nlb., tabl. 1, tab. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Częstochowie.

120. ZAKOŃCZENIE działalności Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Częstochowie. [Częstochowa] (1960 Częstoch. Zakł. Graf.) ss. 16, 3 nlb. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Częstochowie.

121. WYŻSZA Szkoła Ekonomiczna w Katowicach 1937—1957. Księga pamiątkowa wydana z okazji I Zjazdu Absolwentów w 20 rocznicę powstania uczelni. (Red.: Tadeusz Szczepanik). Katowice 1958 (Chorzowskie Zakł. Graf.) ss. 358, ilustr., portr., tab., bibl. Stowarzyszenie Absolwentów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Katowicach. Pomocy przy zebraniu materiału udzielił lub materiał częściowo przygot. i oprac.: Krzysztof Borucki, Andrzej Brożek, Wilhelm Fryc i in.

M. in.: ZASTAWNY W.: Wybrane zagadnienia teorii produkcji towarowej i prawa wartości w socjalizmie; GERUS F.: Niektóre zagadnienia rynku światowego; HOŁCZEK F.: Przedsiębiorstwo jako jednostka społeczno-gospodarcza

Szczecin

122. MATERIAŁY I Zjazdu Absolwentów b. WUML [Wieczorowego Uniwersytetu Marksizmu-Leninizmu] i SNES. (Kom. red.: Zdzisław Borzycki i in.). Szczecin 1959 ss. 165, 1 nlb., rys. tab., bibliogr. Szkoła Nauk Ekonomiczno-Społecznych przy Komitecie Wojewódzkim PZPR w Szczecinie.

8. WYŻSZE SZKOŁY MUZYCZNE

Katowice

123. [TRZYDZIEŚCI] 30 lat Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach. 1929—1959. (Red.: Leon Markiewicz. Przerzywn.: Danuta Knosaliówna. Kraków 1960 Pol. Wydawn. Muzyczne) ss. 173, 3 nlb., ilustr., portr., bibliogr., err.

M. in.: Wykazy prac pedagogów PWSM oraz: POWROŹNIAK J.: Słowo wstępne; IIERMACH E.: Śląskie Konserwatorium Muzyczne; MARKIEWICZ L.: Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna; MUSIOL K.: Biblioteka PWSM w Katowicach; KOZUBKÓWNA L., KUBIEN-USZOKOWA M.: Ci co odeszli.

Warszawa

124. DZIDUSZKO KAROL: Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Warszawie 1945—1960. 15-lecie Szkoły w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. (Kraków 1960) Pol. Wydawn. Muzyczna ss. 90, 2 nlb.

SIKORSKI K.: (Przedmowa).

125. [STO pięćdziesiąt] 150 lat Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie. Praca zbiorowa. Pod red. Stefana Śledzińskiego. (Kraków 1960) Pol. Wydawn. Muzyczne ss. 280, 2 nlb., tabl. 48 w tym portr., tab.

Zawiera: SIKORSKI K.: Słowo wstępne; DANECKA-SZOPOWA K., WOZACZYŃSKA A.: Okres elbnerowski. 1810—1860; RUDZIŃSKI W., RUTKOWSKA A.: Dzieje Instytutu Muzycznego Konserwatorium. 1850—1910; ŚLEDZIŃSKI S.: Państwowe Konserwatorium Muzyczne w Warszawie. 1910—1944; DZIDUSZKO K.: Państwowa Wyższa Szk. Muzyczna w Warszawie. 1945—1959.

9. WYŻSZE SZKOŁY SZTUK PLASTYCZNYCH

Kraków

126. JELENIEWSKA-SŁESIŃSKA JADWIGA, SŁESIŃSKI WŁADYSŁAW, ZAŁUSKI ANDRZEJ: Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. 1816—1895. Pod red. Józefa E. Dutkiewicza. Oprac... Wrocław 1959 Zakład im. Ossolińskich ss. 289, 3 nlb., tabl. 18 nlb. Źródła do dziejów sztuki polskiej, t. 10.

Poznań

127. PAŃSTWOWA Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Poznaniu. (Oprac. graf.: Edmund Budasz. [Poznań] 1959 Pozn. Zakł. Graf. 1) ss. 23, 4 nlb., tabl. 60.

Na s. 3 i obwol. tyt.: XV rok szkolny PWSSP — Poznań w nowym gmachu; LUBIENSKI K.: (Wstęp).

10. WYŻSZE SZKOŁY ROLNICZE

Kraków

128. ROLNICZE zakłady doświadczalne Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie w latach 1953—1958. (Opracowanie zbiorowe pod kier. Józefa Kubicy). Kraków 1959 (Druk. Uniw. Jagiell.), ss. 44, 1 nlb., tab. Wyższa Szkoła Rolnicza w Krakowie.

Lublin

129. I ZJAZD Absolwentów Wydziału Rolnego i Zootechnicznego UMCS i WSR [Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej i Wyższej Szkoły Roln.] w Lublinie 25—26. IX. 1959 r. [Lublin 1959] (Lub. Druk. Prasowa) ss. 31.

M. in.: BRZEK G.: Z dziejów Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie. Garść wspomnień.

130. ROLNICZE zakłady doświadczalne w latach 1945—1960. (Przewodn. kom. red.: Henryk Romanowski). Lublin 1960 (Druk. Zakł. Prod. Skryptów Politechn. Warszawskiej) ss. 69, 1 nlb., tab. 9, map 5, ilustr. Wyższa Szkoła Rolnicza w Lublinie.

ZIEMNICKI S.: Słowo wstępne. M. in. wykazy prac pracowników poszczególnych katedr.

Poznań

131. KRONIKA Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu za lata akademickie 1951/52—1958/59. (Red.: Józef Duda, Eugeniusz Hatusiewicz; Skorowidz nazwisk: Ur-

szula Jurdzińska). Poznań 1960 (Wydawn. Pozn. Szczecińskie Zakł. Graf.) ss. 535, 1 nlb., tabl. 3, portr. 6, pl. 1, bibliogr.

M. in.: GAWĘCKI K.: Słowo wstępne; DEMBIŃSKI F.: Zarys genezy Wydziału Rolniczo-Leśnego i jego rozwoju do roku 1939; KOSIŃSKI T.: Zarys genezy Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu; TUCIOŁKA Z.: Działalność na rzecz praktyki rolniczej; WYKAZY prac pracowników naukowych poszczególnych katedr.

VI. Z ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI NAUCZYCIELI

132. GRUSZCZYŃSKA ZOFIA: Czterdzieści lat w szkole. Wspomnienia uczennicy i nauczycielki. (Wyd. 1. Okł.: Waldemar Andrzejewski). Warszawa 1959 PZWS ss. 279, 1 nlb.

Rec.: Wroczyński Ryszard: Pamiętniki nauczycieli, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1960 nr 3 s. 131—135. Praca uzyskała I nagrodę na konkursie Głosu Nauczycielskiego na pamiętnik nauczyciela-weterana.

133. KAMIŃSKA MARIA: Ścieżkami wspomnień. Warszawa 1960 „Książka i Wiedza” ss. 438.

Rec.: Szulc Michał: Wspomnienia nauczycielki-rewolucjonistki. *Nowa Szkoła* 1960 nr 12 s. 41.

134. KOZAKIEWICZ MIKOŁAJ, BRZOZOWSKI STANISŁAW: Szkoła w konspiracji. Wspomnienia uczestników tajnego nauczania. Wybrali i oprac... Warszawa 1960 „Nasza Księgarnia” ss. 349, 2 nlb., ilustr., portr.

Wspomnienia nadesłane na konkurs rozpisany w 1956 r. przez red. Głosu Nauczycielskiego. M. in.: STANISZEWSKI J.: Tajna biblioteka [we wsi Łętkowice pow. Miechów podczas okupacji niemieckiej].

135. KSIĘGA pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy nauczycielskiej w Uniwersytecie Warszawskim profesora Tadeusza Kotarbińskiego. Warszawa 1959 PWN ss. 330, 2 nlb., portr. 1, rys. tab., bibliogr.

136. KWILECKI ANDRZEJ: Rola społeczna nauczyciela na Ziemiach Zachodnich w świetle pamiętników nauczycieli-osadników. Poznań 1960 Instytut Zachodni ss. 124. Ziemia Zachodnie. Studia i Materiały, nr 3.

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 2 s. 329—330.

137. MADEJA JÓZEF: Emanuel Imiela, Jan Zemelka, Ryszard Wydra, Bernard Krawczyk, zasłużeni nauczyciele i działacze plebiscytowi. Opole 1960 (Opolsk. Zakł. Graf.) ss. 27, 1 nlb. Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty, 42.

Na k. tyt. i okł. tytuł: Emanuel Imiela, Jan Zemelka... — Na prawach rękopisu.

138. MADEJA JÓZEF: Sylwetki zasłużonych nauczycieli Ślązaków. Filip Jakub Robota, zasłużony nauczyciel i działacz społeczny. Opole 1959 Instytut Śląski ss. 14. Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty, nr 31.

Na prawach rękopisu.

139. MAJEWSKI DIONIZY: Wspomnienia nauczyciela z lat 1893—1945. (Okł.: Marian Puchalski). Wrocław 1959 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. 184, portr. 1 i w tekście, ilustr., tab.

Rec.: Wroczyński Ryszard: Pamiętniki nauczycieli, *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1960 nr 2 s. 131—135; Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 1 s. 297—299.

VII. Z ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH W POLSCE

1. OPRACOWANIA OGÓLNE

140. KAMIŃSKI ALEKSANDER: (Polskie związki młodzieży w pierwszej połowie XIX w. Wyd. 1. T. 1): Prehistoria polskich związków młodzieży. (Okł. J. Chlebowski). Warszawa 1959 Państw. Wydawn. Naukowe ss. 242, 1 nlb., bibliogr., Rez.

Rec.: Sobnowski Józef. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1961 nr 3 s. 177—179.

141. KNOT ANTONI: Dążenia oświatowe młodzieży galicyjskiej w latach 1815—1930. Wrocław 1959 (Państw. Wydawn. Naukowe. Wrocław. Druk. Naukowa) ss. 77, 2 nlb. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A, nr 64.

Rec.: Czerniewski Wiktor. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1960 nr 4 s. 170—172.

2. HARCERSTWO

142. BŁAŻEJEWSKI WACŁAW: Kilka lat z dziejów harcerstwa. Odcinek 1-2. [Warszawa 1960] ss. 7, powiel.

Dod. do czas. *Wiadomości Włgierskie* nr 1-2.

143. W [CZTERDZIESTĄ piątą] XLV rocznicę ruchu harcerskiego. (Jednodniówka z okazji XLV-lecia hufca starachowickiego. Red.: Jerzy Kruczkowski). Starachowice 1960 (Druk. RSW „Prasa” Kielce) ss. 42, 1 nrb., ilustr., portr. Fabryka Samochodów Ciężarowych im. Feliksa Dzierżyńskiego w Starachowicach.

Tyt. okł.: Na tropie.

3. SAMORZĄD UCZNIOWSKI

144. SAMORZĄD uczniowski w Polsce w latach 1918—1939. Cz. 1: Z doświadczeń nauczycieli. Praca zbiorowa pod red. Heleny Kasperowiczowej. (Warszawa) 1960 „Nasza Księgarnia” ss. 285, 3 nrb. Z prac Podsekcji Samorządu Uczniowskiego Wydziału Pedagogicznego Związku Nauczycielstwa Polskiego. Biblioteczka Samorządu Uczniowskiego.

Zawiera: KASPEROWICZOWA II.: Przedmowa; PRZANOWSKI W.: Samorząd w szkole. Na podstawie doświadczeń przeprowadzonych w szkole im. Karola Sienkiera w Warszawie; WOJCIK J.: Samorząd uczniowski 20 Szkoły Powszechnej w Warszawie; BANDURA L.: Przykład realizacji samorządu uczniowskiego w szkole podstawowej w Bydgoszczy; DZIERŻBICKA W.: Samorząd w Seminarium Nauczycielskim im. Elżby Orzeszkowej w Warszawie; NEKRASZOWA N.: Bratnia pomoc — samorząd uczniowski w Gimnazjum Koedukacyjnym im. Tadeusza Kościuszko w Łucku; KASPEROWICZOWA H.: Jak powstał i działał samorząd uczniowski w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Juliusza Słowackiego w Warszawie 1920—1939; ZIELENCZYK A.: Samorząd uczniowski w Polsce.

145. SAMORZĄD uczniowski w Polsce w latach 1918—1939. Cz. 2: Rudolf Taubenszlag: Samorząd uczniowski jako czynnik wychowania społecznego. Teoria, praktyka, zalety, wady, wskazania. (Warszawa) 1960 „Nasza Księgarnia” ss. 184, 3 nrb. Z prac Podsekcji Samorządu Uczniowskiego Wydziału Pedagogicznego Związku Nauczycielstwa Polskiego. Biblioteczka Samorządu Uczniowskiego.

M. in.: CZESZKO R.: Gwiazdek doktora Taubenszлага. Wspomnienia.

4. ORGANIZACJE STUDENCKIE

146. BOGACZ MARIAN: Akademicy Warszawy. Z dziejów organizacji studenckich w XIX wieku. Warszawa 1960 „Iskry” ss. 459, 1 nrb., tabl. 14 w tym portr.

147. BUŁAT WOJCIECH: Strajk studencki w Warszawie w 1917 roku. Szkic z dziejów walki o polskość szkolnictwa wyższego w latach pierwszej wojny światowej. Warszawa 1960 „Iskry” ss. 228, 4 nrb.

148. [DZIESIĘĆ] X lat Zrzeszenia Studentów Polskich. Jednodniówka wyd. przez Radę Okręgową Zrzeszenia Studentów Polskich. Lublin 1960 (Lub. Druk. Prasowa) ss. 3, 1 nrb. ilustr., portr.

149. [DZIESIĘĆ] X lat ZSP przy WSE. Poznań 1960 (Zakł. Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 43, 1 nrb., powiel. Zrzeszenie Studentów Polskich Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu.

Na okł. po tyt.: 1950—1960 ZSP.

150. GAUDEAMUS. Jednodniówka studentów UMCS, AM, WSR [Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Roln.]. Wydana z okazji 15-lecia uczelni. (Rys.: Jerzy Mataczyński, Stanisław Mozgawa, Romuald Pachucki, Wojciech J. Zeidler). Lublin 1959 (Młodzieżowy Kom. Organiz. Obchodów 15-lecia Lub. Ośrodka Uniw. i Rada Okręg. ZSP. Lub. Druk. Prasowa) ss. 6, ilustr.

151. STATUT Stowarzyszenia Wychowanków Politechniki Krakowskiej. [Kraków 1959 Druk. Związkowa] ss. 16.

152. STUDENCI, X lat ZSP [Zrzeszenia Studentów Polskich] 1950—1960. (Teksty: Stanisław Bardyn i in. Scenariusz: Józef Filipowicz. Oprac. graf.: Aleksander Bernaciński). Warszawa 1960 Iskry (Łódzkie Zakł. Graf.) ss. 111, 1 nrb., ilustr., Rés., Rez., Sum., Zsf. Wydawnictwo albumowe z tekstem.

153. WITKOWSKA ALINA: Wybór pism filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817—1823. Oprac... Wyd. 2 zmien., (Wyd. 1) [powojenne]. Wrocław (1959) Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. CCIX, 1 nlb., 483, 3 nlb., bibliogr. Biblioteka Narodowa, Seria 1 nr 77.

M. in.: Spis prac filomatów. — Wyd. 1 pod hasłem: LUCKI ALEKSANDER: Towarzystwo Filomatów.

Rec.: Kamiński Aleksander. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1960 nr 2 s. 129—132.

5. ZWIĄZEK MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ „WICI”

154. GAŁAJ DYZMA: Powstanie Związku Młodzieży Wiejskiej RP [Rzeczypospolitej Polskiej] „Wici”. (Warszawa) 1959 Lud. Spółdz. Wydawn. ss. 250, 2 nlb. Biblioteka Młodzieży Wiejskiej.

6. KLUBY I ZWIĄZKI SPORTOWE

155. [CZTERDZIESCI] 40 lat polskiej lekkiej atletyki w cyfrach. 1919—1959. (Red.: Zdzisław Bill. [Warszawa 1960] Druk. Wydawn. Związk. Centr. Rady Zw. Zaw. 1) ss. 196, portr. Polski Związek Lekkiej Atletyki. Komisja Organizacyjna.

156. [DWADZIESCIA PIĘĆ] 25 lat. Jubileusz KS [Klubu Sportowego] „Boruta” — Zgierz. (Wyd. 1. Materiał zebrali i oprac.: Jerzy Całuziński, Wiesław Kaczmarek, Janusz Mantewka i Michał Strzelecki. [Łódź] 1959 Wydawn. Łódzkie. Łódz. Zakł. Graf.) ss. 66, 1 nlb., ilustr. portr.

157. [Klub Sportowy] KS Concordia Piotrków. 50 lat. 1909—1959. (Wyd. 1 [Łódź] 1959 Wydawn. Łódzkie. Łódz. Zakł. Graf.) ss. 56, ilustr. portr.

158. [ŁOPIEŃSKI BOGDAN]: XXXV lat Warszawskiego Klubu Narciarskiego 1923—1958. (Oprac.: Eugeniusz Kabate). Warszawa 1958 („Sport i Turystyka”) ss. 134, 2 nlb., ilustr. portr.

159. MADEJCZYK LESZEK: 50 lat SKS [Spółdzielczego Klubu Sportowego] Tarnovia 1909—1959. [Tarnów 1959] (Druk Tarn. Zakł. Przem. Teren.) ss. 15, 9 nlb., portr. SKS „Start-Tarnovia”.

Nazwa autora na odw. k. tyt. Tyt. okł.: 1909—1959. SKS „Tarnovia”. Rok jubileuszowy.

160. [PIĘĆDZIESIĄT] 50 lat sportu. Jubileusz KS [Klubu Sportowego] „Ostrowia” 1909—1959. (Materiały zebr.: Wiktor Grzędą, Józef Pleczyński, Czesław Chmielecki, Red.: Jan Cieślak, Kazimierz Flioger, Stanisław Garczarczyk. Okł.: Alfred Szamrak. Poznań [1959] KS „Ostrowia” „Pospress” Zielonogórskie Zakł. Graf.) ss. 64, ilustr., portr.

Wyd. jubileuszowe KS „Ostrowia” — Na okł. kolejność w tytułaturze: Ostrowia 1909. 50 lat KS „Ostrowia”.

161. [PIĘTNASCIE] XV lat działalności żeglarskiej w organizacjach młodzieżowych ZMW [Związku Walki Młodych] — ZMP [Związku Młodzieży Polskiej] — ZMS [Związku Młodzieży Socjalistycznej]. Poznań 1960 (Zakład Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 43, powiel. Jacht Klub „Szkwa” Związku Młodzieży Socjalistycznej w Poznaniu.

162. [TRZYDZIESCI PIĘĆ] XXXV lat Śląskiego Okręgowego Związku Kolarskiego. Program jubileuszowy. (Red.: Franciszek Gorzelny. [Katowice] 1959 SOZK (Druk. RSW „Prasa”) k. 16 nlb., ilustr., portr.

163. [TRZYDZIESCI] 30 lat Śląskiego Okręgowego Związku Narciarskiego 1930—1960. (Oprac.: Jerzy Wykrota. [Katowice] 1960 Druk. RSW „Prasa”) ss. 31, 1 nlb., ilustr., portr.

Wydanie jubileuszowe Śląskiego Okręgowego Związku Narciarskiego. — Na okł. przed tyt.: Program.

M. in.: BOŚNIACKI Z.: 30 lat pracy i sukcesów; WYKROTA J.: Tak się zaczęło...; BRZUCHAŃSKI E.: Oni roznieśli śląskie narciarstwo.

Zob. też: poz. 104.

SZKOLNICTWO POLSKIE W ZSRR 1943—1947.
DOKUMENTY I MATERIAŁY. OPRACOWAŁ ROMAN POLNY.
POD REDAKCJĄ STANISŁAWA SKRZESZEWSKIEGO.
 Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych; Warszawa 1961, ss. 280.

Nakładem PZWS ukazała się ostatnio interesująca pozycja z dziejów oświaty polskiej w okresie II wojny światowej: *Szkolnictwo polskie w ZSRR 1943—1947*. Powstała ona dzięki inicjatywie i pracy Komisji Historii Szkolnictwa Polskiego w ZSRR działającej przy podsekcji Historii Szkolnictwa na Obczyźnie (Sekcji Historii Szkolnictwa Polskiego w latach 1939—1945 Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego). Jest to wybór dokumentów i materiałów odnoszących się do działalności Komitetu do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR oraz podlegających mu polskich szkół, przedszkoli i innych instytucji opiekuńczo-wychowawczych, pracujących na terenie Związku Radzieckiego w latach 1943—1947. Materiał został zebrany w wyniku kwerend przeprowadzonych w Archiwum Ministerstwa Oświaty RFSRR, gdzie mieszczą się dokumenty działalności Komitetu do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR, w Archiwum Akt Nowych w Warszawie i Archiwum Zakładu Historii Partii, gdzie znajdują się dokumenty Związku Patriotów Polskich. W wyborze znalazły także miejsce niektóre artykuły i prace zamieszczone w wydawanych przez Związek Patriotów Polskich czasopiśmie i periodykach: „Nowe Widnokręgi”, „Wolna Polska”, „Żołnierz Polski” i „Piomyczek”. Całość dokumentów i materiałów podzielona jest na trzy rozdziały i poprzedzona wstępem ogólnym Sta-

nisława Skrzyszewskiego oraz wprowadzeniem historycznym Romana Polnego.

We wprowadzeniu autor przedstawia powstanie i rozwój polskiego szkolnictwa w Związku Radzieckim. Jego początki wiążą się z powstaniem Związku Patriotów Polskich, który na swoim pierwszym zjeździe w 1943 roku podjął szereg uchwał w sprawie szkolnictwa i pracy kulturalno-oświatowej. Zjazd postanowił zwrócić się do władz radzieckich z propozycją zorganizowania polskich szkół, przedszkoli i zakładów opiekuńczo-wychowawczych. Uchwałą Rady Komisarzy Ludowych z dnia 30 czerwca 1943 roku utworzony został przy ówczesnym Komisarzacie Oświaty Ludowej RFSRR Komitet do spraw Dzieci Polskich w ZSRR — Kompoldet, który zajął się organizowaniem polskich szkół, domów dziecka, przedszkoli i placówek kulturalno-oświatowych. Komitet działał pod kierownictwem Zarządu Głównego ZPP i ściśle współpracował z jego terenowymi instancjami. Równie ścisłą współpracę prowadzono z radzieckimi władzami oświatowymi, które pomagały Komitetowi w jego pionierskiej i trudnej pracy. Na czele Komitetu stał do 1944 r. delegowany przez ZPP Stanisław Skrzyszewski, a po wyjeździe jego do kraju Henryk Wolpe. Formalnym przewodniczącym Komitetu był przedstawiciel Komisarjatu Oświaty Ludowej RFSRR.

Mimo olbrzymich trudności Komitet realizował konsekwentnie swoje zamierzenia. Przeprowadzono więc ewidencję dzieci polskich w Związku Radzieckim, zakładano szkoły podstawowe i średnie, polskie klasy w radzieckich szkołach, przedszkola i domy dziecka. Przystąpiono do kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, których brak dawał się bardzo odczuć, do opracowywania i wydawania podręczników szkolnych i literatury dziecięcej. Już w styczniu 1944 r. pracowało w ZSRR 108 polskich szkół podstawowych, 6 średnich, 74 przedszkola i 50 domów dziecka. Do 1946 r. liczba polskich szkół stale wzrastała. W 1946 r. na terenie Związku Radzieckiego było 248 polskich szkół, do których uczęszczało 18 659 dzieci i młodzieży. Ponadto do polskich klas w szkołach radzieckich chodziło średnio około 1000 uczniów polskich. Przedszkoli było 84 z 2613 dziećmi, a domów dziecka 52, w których wychowywało się 4840 dzieci. We wszystkich polskich placówkach oświatowych pracowało ogółem 1585 pracowników z tego 885 nauczycieli w szkołach, 460 w domach dziecka i 240 w przedszkolach. Szkoły polskie znajdowały się w różnych częściach terytorium Związku Radzieckiego, najwięcej bo 122 było w Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republice Radzieckiej, w Kazachstanie 39, w Kirgizji 17, w Uzbekistanie 13, w Tadżykistanie 6 i Turkmenii 2. Uruchomienie tylu szkół i instytucji wychowawczych w trudnym okresie wojny było możliwe tylko dzięki daleko idącej pomocy radzieckich władz oświatowych, które zawsze znalazły odpowiednio fundusze dla polskich placówek wychowawczych.

Komitet do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR celem zapewnienia odpowiedniego poziomu pracy w szkołach rozpoczął szeroką akcję dokształcania nauczycielstwa i personelu pracującego w przedszkolach i domach dziecka. Chodziło szczególnie o przygotowanie do pracy wychowawczej wszystkich tych, którzy nie posiadali wykształcenia pedagogicznego oraz o zapoznanie wszystkich nauczycieli i pracowników oświatowych

z programem i założeniami ideowo-wychowawczymi Związku Patriotów Polskich oraz treścią i systemem wychowania w radzieckim szkolnictwie.

Formy tego dokształcania były różne. Miały one przeważnie charakter centralnych kursów, narad, konferencji czy seminariów, na których wygłaszali referaty najlepsi polscy i radzieccy specjaliści. Konferencje takie i seminaria były też miejscem wymiany doświadczeń pedagogicznych. Przykładem takiej owocnej narady było pierwsze seminarium dla dyrektorów domów dziecka, które odbyło się w Zagorsku w lutym 1944 r.

Akcja dokształcania nauczycieli i pracowników oświatowych przyczyniła się do podniesienia poziomu pracy polskich szkół, instytucji kulturalno-oświatowych i wychowawczych w Związku Radzieckim. Wywarła ona także wpływ na rozwój myśli pedagogicznej polskiego nauczycielstwa.

Komitet przystąpił również do opracowania podstawowych programów i podręczników w języku polskim, co w ówczesnych warunkach ze względu na brak autorów było zadaniem niełatwym. Mimo wielu przeszkód, m. in. brak papieru oraz trudności z drukiem, już na początku roku szkolnego 1944/45 wydano szereg programów i podręczników, a więc czytanki dla klasy I, III, IV, podręczniki języka polskiego dla klasy II i III oraz podręczniki arytmetyki dla wszystkich klas szkoły początkowej. Równocześnie Zarząd Główny ZPP wraz z Komitetem przystąpił do wydawania biblioteczki literatury polskiej. Z tego cyklu wydawniczego do 1946 r. ukazało się 26 tytułów o łącznym nakładzie 100 000 egzemplarzy. Poważną rolę wychowawczą odegrał redagowany przez „Wolną Polskę” i Komitet — „Płomyczek”, czasopismo dla najmłodszych dzieci.

Dużym osiągnięciem Komitetu było ujednoczenie organizacyjne całego polskiego szkolnictwa w Związku Radzieckim i nadanie wszystkim szkołom i placówkom wychowawczym statutów, planów i programów pracy. Przygotowane w ten sposób polskie szkoły i instytucje

opiekuńczo-wychowawcze mogły realizować główne cele wychowawcze polskiego szkolnictwa w Związku Radzieckim — wychowywanie patriotów polskich, przyszłych budowniczych Polski demokratycznej. W ramach pracy wychowawczej szkoły polskie w ZSRR prowadziły także w szerokim zakresie prace pozalekcyjne i pozaszkolne oraz szkolenie zawodowe. Przy szkołach i domach dziecka istniały chóry, kółka dramatyczne, kółka taneczne, a w zakresie szkolenia zawodowego kółka ślusarskie, mechaniczne, elektrotechniczne, stolarskie, agronomiczne, krawieckie itp. Organizowano koncerty i wieczory artystyczne dla wojska i ludności cywilnej, pomagano szkole przez naprawianie urządzeń szkolnych i pomocy dydaktycznych, wykonywano szereg prac związanych z pomocą dla frontu. Poprzez zajęcia pozaszkolne propagowano wśród ludności miejscowej wiedzę o Polsce i jej kulturze. Wieczory artystyczne pogłębiały przyjaźń między dziećmi i młodzieżą polską a ludźmi radzieckimi.

W części I zatytułowanej *Dokumentacja podstawowa* zamieszczono w całości lub fragmentarycznie 47 dokumentów dotyczących polskiego szkolnictwa w Związku Radzieckim. Można tu wyróżnić następujące grupy dokumentów:

1) Dokumenty związane z podstawami ideowo-programowymi polskiego szkolnictwa w ZSRR, a więc wyjątki z deklaracji ideowej ZPP, Statut ZPP, rezolucja w sprawach kulturalno-oświatowych I Zjazdu ZPP.

2) Dokumenty dotyczące powstania i organizacji Komitetu do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR: postanowienie Rady Komisarzy Ludowych o utworzeniu Komitetu, Statut Komitetu, protokół z pierwszego posiedzenia Komitetu.

3) Dokumenty odnoszące się do organizacji i pracy szkół i innych instytucji opiekuńczo-wychowawczych: instrukcje w sprawie organizacji szkół, statut polskiego domu dziecka, statut przedszkola, plany nauczania i komentarze do nich, programy poszczególnych przedmiotów nauczania itp.

4) Dokumenty o charakterze sprawozdawczym, jak sprawozdania wydziału oświaty i kultury ZPP, odezwy Komitetu w sprawie sprawozdań, artykuł S. Skrzyszewskiego pt. *Stan polskiego oświecenia publicznego w ZSRR itp.*

W części II *Z życia i działalności polskich placówek wychowawczych* znajduje się 71 pozycji, przeważnie artykułów zamieszczonych w prasie i periodykach Związku Patriotów Polskich, a odnoszących się do pracy i życia polskich szkół w Związku Radzieckim. Uszeregowane są one w następujące działy:

1) *Z pracy Komitetu i zarządów ZPP* — znajdujemy tu przeważnie materiały związane z pracą wydawniczą Komitetu i ZPP.

2) *Kształcenie nauczycieli* — w tym dziale spotykamy programy kursów i konferencji nauczycielskich, omówienie i sprawozdania z seminariów i konferencji.

3) *Szkoły polskie* to zbiór artykułów i materiałów opisujących pracę i życie polskich szkół, domów dziecka i innych instytucji wychowawczych rozslanych po całym prawie terytorium Związku Radzieckiego.

4) *Domy dziecka* — artykuły przedstawiające pracę domów dziecka, sprawozdania z pracy domów dziecka, wspomnienia dyrektora domu dziecka itp.

5) *Praca pozalekcyjna* — materiały związane z działalnością artystyczną polskich dzieci i młodzieży w ZSRR, pracą świetlic, akcjami letnimi dla dzieci polskich itp.

6) *Koła Młodych ZPP* — cztery artykuły opisujące działalność Kół Młodych ZPP w różnych miejscowościach Związku Radzieckiego.

W części III zatytułowanej *W trosce o przyszłość oświaty w wolnej Polsce* umieszczone są 3 prace wskazujące na konieczność reform oświatowych w niepodległej Polsce i jedno sprawozdanie z kursu nauczycieli języka rosyjskiego w Zagorsku. Na uwagę zasługuje tu szczególnie artykuł Z. Kormanowej zamieszczony w „Nowych Widnokręgach” (1944 r. nr 19), w którym autorka doko-

nuje analizy i oceny polskiego szkolnictwa w okresie dwudziestolecia międzywojennego i wskazuje na konieczność starań o zagwarantowanie w przyszłości 10-klasowej szkoły dla wszystkich dzieci.

Wszystkie dokumenty i materiały posiadają adnotację informującą, z jakich źródeł zostały zaczerpnięte. W końcu pracy znajduje się także 36 przypisów objaśniających wymienione w tekście osoby, instytucje i wydarzenia.

Praca *Szkolnictwo polskie w ZSRR 1943—1947*, aczkolwiek nie zawiera pełnego zestawienia dokumentów i materiałów dotyczących działalności polskich placówek oświatowo-wychowawczych w Związku Radzieckim, wystar-

czająco zapoznaje ze stanem szkolnictwa polskiego w ZSRR w latach 1943—1947 i pokazuje jego wielką rolę w wychowaniu i kształceniu młodego pokolenia na obczyźnie.

Należy wyrazić nadzieję, iż praca S. Skrzyszewskiego i R. Polnego pobudzi do publikowania materiałów z dziejów szkolnictwa polskiego w czasie drugiej wojny światowej i na innych obszarach, na których rozproszone zostało polskie wychodźstwo. W ten sposób odsłonięta zostałaby ogromna praca oświatowa w kraju i na obczyźnie w czasie II wojny światowej, stanowiąca chlubną kartę dziejów polskiego nauczycielstwa.

Kajetan Hądzelek

Redakcja nie zwraca nadesłanych materiałów i za-
strzega sobie prawo dokonywania formalnych zmian.

Prenumeratę kwartalnika Przegląd Historyczno-Oświatowy można wpłacić w każdym urzędzie pocztowym, u listonoszy, w oddziałach lub delegaturach „Ruchu” bądź dokonać przedpłaty na prenumeratę bezpośrednio w Centrali Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Srebrna 12. Konto PKO Warszawa 1-6-100020.

Warunki prenumeraty
półrocznie zł 20.—
rocznie zł 40.—

Prenumerata z wysyłką za granicę kosztuje o 40% drożej. Zamówienia na wysyłkę za granicę przyjmuje Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wilecza 46. Konto PKO Warszawa 1-6-100024.

Cena pojedynczego numeru zł 10.—

Reklamacje w sprawach prenumeraty i nabywania czasopisma należy zgłaszać w punktach, w których zamówiono prenumeratę.

Adres Redakcji
Warszawa, Spasowskiego 4 — telefon 624 31

OD REDAKCJI

POWIADAMIAMY NASZYCH CZYTELNIKÓW, IŻ „PRZEGLĄD HISTORYCZNO-OŚWIATOWY” DOSTĘPNY JEST JEDYNIEM W PRENUMERACIE. PRENUMERATĘ PÓLROCZNA W WYSOKOŚCI 20 ZŁ LUB ROCZNA W WYSOKOŚCI 40 ZŁ WPLACAC NALEŻY NA KONTO PKO WARSZAWA 1-6-100020. DLA UŁATWIENIA DOKONANIA PRENUMERATY ZAŁĄCZAMY DO NUMERU BLANKIET PKO.

INSTYTUT WYDAWNICZY „NASZA KSIĘGARNIA”
Warszawa 1962

Nakład 930 egz. Ark. wyd. 12,8. Ark. druk. 11+0,25 wkładka. Papier druk. sat., kl. V. 70 g. 70×100/16. Oddano do składania w grudniu 1961. Podpisano do druku w marcu 1962. Druk ukończono w kwietniu 1962.

Toruńskie Zakłady Graficzne - Nr zam. 2533 - W-12

PRZEGLĄD HISTORYCZNO-OŚWIATOWY

KWARTALNIK ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO
poświęcony dziejom wychowania i oświaty.

Zamówienia i wpłaty przyjmują:

Centrala Kolportażu, Prasy i Wydawnictw „RUCH” — Warszawa, ulica Srebrna nr 12, k-to PKO Warszawa 1-6-100020

Urzędy pocztowe i listonosze
Oddziały i Delegatury „Ruchu”

Prenumerata z wysyłką za granicę kosztuje o 40% drożej

Zamówienia z wysyłką za granicę przyjmuje Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wilcza 46 — Konto PKO Warszawa 1-6-100024

Warunki prenumeraty rocznie zł 40.—
półrocznie zł 20.—

Wydawca: Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Spasowskiego 4, tel. 624-31

Przeгляд Historyczno-Oświatowy
zamieszcza:

1. Rozprawy z dziejów wychowania i oświaty w Polsce
2. Rozprawy i materiały poświęcone dziejom ruchu nauczycielskiego oraz dziejom oświaty polskiej na obczyźnie
3. Materiały do dziejów szkół i innych placówek oświatowych
4. Sylwetki wybitnych nauczycieli i pracowników oświatowych
5. Kronikę zjazdów i jubileuszów szkolnych
6. Recenzje wydawnictw z zakresu historii, oświaty i szkolnictwa.

Tylko prenumerata zapewnia regularne otrzymywanie czasopisma

Cena zł 10.—